

לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבתי דרשו

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין	חיפה	אשדוד	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	פ"ת
ניסת שבת	16:52	17:08	17:10	16:59	17:07	16:52	16:58	17:10	16:59	16:48
יציאת שבת	18:04	18:06	18:05	18:05	18:07	18:04	18:05	18:07	18:03	18:06
ר"ת	18:44	18:42	18:43	18:42	18:42	18:44	18:40	18:45	18:42	18:41

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

דף היומי: בבא בתרא כא - כו | משנ"ב: מטימון ר' סעף ב' עד אמצע סעף ד' ואם שתאו' | מוסף: אהבת חסד חלק ג' ואמרו חז"ל על הפסוק' עד פרק ד' ועתה נבאר' | קנין הכנה: תומר דבורה מירדז' עד סוף פרק א

יום המישי כ' שבט תשע"ז | פניני פרשת יתרו | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד, שנפשו חשקה בתורה, רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב

הרבנית ר. צביון בסיפורים מופלאים על סבה הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל, מרן הסטייפלר

מצוקתו של הרב שך

רבי ישראל יפת זוכר סיפור מעניין אחר שלימד אותו עד היכן מגעת דבקותו בתורה. כשנולד אחי הצעיר רבי יצחק שאול, ביקש אבא מהרב שך שישמש כסנדק בבריתו. ביום הברית ביקש אבא מישראל כי יביא את הרב שך במונית אל ביתו של סבא, שם עתידה השמחה להיערך. הרב שך מיאן לנסוע במונית, והלך עם ישראל ברגל לביתו של סבא. (רבי ישראל העיד כיצד יצא סבא הסטייפלר לקראת הרב שך, וקיבל את פניו כשהוא 'מכריח' אותו להיכנס ראשון...)

מאחר שהקדים להגיע, ישב הרב שך ושוחח עם סבא בדברי תורה. הוא סיפר לסבא כי כבר מספר שבועות הוא טרוד בקושיה עצומה, ומפני כך הוא מתקשה במסירת השיעורים בישיבה. ישראל הבין כי זוהי קושיה במסכת הנלמדת בישיבה, אולם כשהציג הרב שך את הקושיה בפני סבא, התברר לישראל כי הקושיה היא במסכת שונה לגמרי, ואין כל קשר בינה לבין השיעורים הנמסרים בישיבה. כל טרדתו של הרב שך נבעה מדבקותו בתורה, והיא זו שהפריעה לו להתרכז בעניינים אחרים...

סופו של מעשה, שסבא הראה לרב שך כי החזון איש כבר עוסק בקושיה זו ומיישב אותה. הרב שך שמח מאד והודה לסבא מעומק לבו על שסייע לו במצוקתו והחזיר אותו לשלוותו! אגב, בהמשך שלח הרב שך בידיו של ישראל את ספרי היאבי עזרי, דורון לאבא, וביקשו לומר לו כי הוא חפץ לקבל את הערותיו על הספר.

תורה ורק תורה

בכל עת ובכל שעה ראינו את סבא לומד - זה מה שעשה בכל שעות היממה. לפעמים עסק בתורה מתוך ייסורים גדולים. גם כשהיה חולה וגופו להט מחום, לא פסק מלימודיו. "אמנם קשה לי ללמוד", אמר, "אך קשה לי יותר שלא ללמוד... לו הייתי לומד רק כשנוח לי, הייתי נותר עם הארץ גמור". פעם אף התבטא: "העינוי הגדול ביותר שיש לי בתשעה באב הוא שלא ללמוד..."

סבא הסטייפלר היה חרד מביטול תורה ולו לרגע קט. גם בלילות שבת, כששרר חושך בבית, היה יושב ומשנן משניות בעל-פה. מימי המשך בעמוד הבא <<<

"כיל אַשְׁרֵי דְבַר ה' נִעְשָׂה" (שמות י"ט, ח')

ידידיו הקרובים של אבא, הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, או אלו שלמדו עמו בחברותא היו מוכרים לסבא הסטייפלר, וזכו להתקרב אליו בעקבות הקשר ההדוק שהיה בין אבא לסבא. אחד מהם הוא רבי ישראל יפת. הוא היה בחור צעיר בישיבת פוניבז', כשדפק ביום בהיר אחד על דלת ביתנו, ואמר לאמא בפשטות: "נפשי חשקה בתורה, רוצה אני ללמוד עם הרב בחברותא". אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד, שנפשו חשקה בתורה, רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב. מאז למדו יום - יום, במשך כשמונה שנים רצופות... (שנים רבות לאחר מכן, כשהייתה רעייתו מבקרת אצל אמא, בקשה אמא ליהנות אותה, ועל כן היתה קוראת לעומתה, כמשחזרת את הפגישה הראשונה: 'נפשו חשקה בתורה... נפשו חשקה בתורה...')

בסיום הלימוד היומי המשותף, היה אבא יוצא אל הכולל. בדרך היה נכנס לבקר את סבא רבי יעקב ישראל, כשהבחור ישראל יפת מתלווה אליו. כך זכה ישראל לחיבה מיוחדת מצד סבא. פעם ביקש חברו של ישראל יפת לרכוש את כל ספרי 'קהילות יעקב' שחיבר סבא. סבא היה נמנע מלמכור סטים שלמים, כדי שלא ישכבו הספרים בארון, אלא היה מוכר רק את הכרך על המסכת בה עסק הקונה באותו זמן. אותו חבר ביקש מישראל שיפעיל בעבורו 'פרוטקציה' אצל סבא כדי שימכור לו סט שלם. ואכן הדבר עלה בידו...

באותה שעה לא היה הסכום הדרוש בידיו של הבחור, וישראל יפת כתב בעבורו שטר ערבות לפירעון החוב ומסרו לסבא. אחר כחודשיים הגיע הבחור ושילם את חובו, אולם סבא שכח להחזיר את השטר, ולישראל לא היה נעים לבקש...

כעבור מספר ימים, בשעה שאבא וישראל למדו את לימודם הקבוע, נשמעו לפתע נקישות מקלו של סבא, המטפס בכבדות במעלה המדרגות לביתנו. הוא התנשם והתנשף עקב מאמץ ההליכה, הושיט לישראל את השטר ושח לו בצער רב: "אוי ואבוי! הלא אסור להשהות שטר פרוע בבית! אוי לי שעברתי על איסור זה!"

איך שיכנע הרבי מגור את החפץ חיים לקבל כבוד ואפילו אם יפסיד חלק מהעולם הבא

רבי ישראל גרוסמן זצ"ל עם סיפור אישי על הרבי מקרלין וכן סיפור מיוחד על בעל ה'אמרי אמת' מגור וה'חפץ חיים'

תיזכר לטובה צדקתה של אמי, הרבנית גרוסמן ע"ה, ששמעה על העניין, והציעה ללא היסוס להעביר את הישיבה לחדר האורחים בביתנו. באותו זמן היה אבי ז"ל בחוץ לארץ, וכך משך תקופה ארוכה, למדו הבחורים בביתנו, ואמי ע"ה דאגה לרווחתם ולצורכם. באחד הימים, זכינו לביקורו של הרבי, שהגיע לשמוע את שיעורו של המג"ש הגאון רבי שלמה אטיק זצ"ל, מגדולי גאוני ירושלים. הרבי ישב שעה ארוכה והשתתף בשיעור, תוך שהוא מעיר הערות בסוגיה הנלמדת.

והנה, בהשגחה פרטית, כשישב הרבי בביתנו – הגיע מכתב מארה"ב, מאבי ז"ל. במכתב הוא מספר, שבתקופה האחרונה הוא נתקף בכאבים עזים בבטנו, והלך להיבדק אצל רופא. הרופא הורה לאשפזו בבית החולים, שם עבר סדרת בדיקות, והוחלט על דעת צוות רופאים מומחים שעליו לעבור ניתוח. אבי ביקש במכתבו: "היות והרבי נמצא כעת בארץ ישראל, מבקש אני להזכירני לרפואה שלמה בפניו".

אמא ע"ה ביקשה ממני להראות את המכתב לרבי. הרבי העיף מבט במכתב, שהיה כתוב על פני ארבעה עמודים, במהירות עבר על כל דפי המכתב, ומיד נענה ואמה: "סאיז גאר נישט... אין מקום לדאגה, הרופאים האמריקאים אוהבים לנתח באופן שיטתי", הוא ברך את אבי ברפואה שלמה.

אח"כ התיישבה אמי ע"ה בדעתה, אולי מן הראוי היה לשלוח מברק דחוף לארה"ב, ולהודיע לאבי על התנגדות הרבי לניתוח? בין מנחה למעריב נכנסתי לרבי ושאלתי לדעתו, אם כדאי לשלוח טלגרמה. הרבי הרהר קמעא ואמה: "אין צורך... הם בעצמם כבר יגיעו למסקנה שכדאי לוותר על הניתוח!"

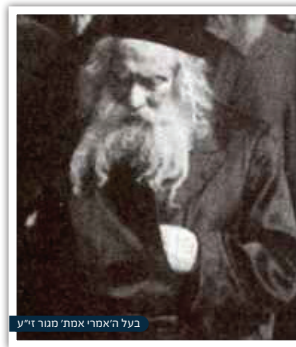
כעבור מספר שבועות הגיע מכתב מאבי, ובו סופרה כל השתלשלות העניינים, איך שבתחילה המליצו לו לעבור ניתוח, ולבסוף, בהתייעצות נוספת ושמיעת חוות דעת של מומחים – הוחלט שאין צורך כלל בניתוח, והסתפקו בהמלצה לקחת תרופות, וב"ה חל שיפור ניכר. (מתוך 'לב ישראל' - רבי ישראל גרוסמן זצ"ל)

"פי יבא אלי הקם לְרַשׁ אֱלֵקִים" (שמות י"ח, ט"ו)

מספרים על האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת' זי"ע שנסע עם מרן החפץ חיים זי"ע בצוותא חזא ברכבת. בכל תחנה בה עצרה הרכבת – המתינו ברציף מאות ואפלי יהודים, שבאו לחזות ולקבל את פניהם של שני צדיקי הדור, שכל העולם חרד לקראתם. הרבי מגור נעמד בחלון, הושיט את ידו וברך לשלום את כל קהל ההמונים, ואילו החפץ חיים נשאר יושב על מקומו, וסירב לקום ולהביט על הקהל הגדול שבא לכבודו.

פנה הרבי מגור לחפץ חיים ושאלו: "הלא הציבור הגדול שהתאסף כאן, לא בא רק לכבודי, הם באו גם לכבודכם. ומדוע לא תעמדו, כדי שיזכו לראות את זיו פניכם ולהתברך מפניכם?" השיב החפץ חיים: "כתוב בירושלמי במסכת פאה, שבשמים מנכים לאדם מזכויותיו, על הכבוד ודברי השבח שקיבל בחייו. אינני רוצה שיגרעו משכרי בעולם הבא".

ענה ה'אמרי אמת' מגור ואמה: "כדי לשמח יהודים ולגרום להם הנאה, כדאי להפסיד גם חלק מהעולם הבא". הסכים החפץ חיים לדברי הרבי מגור, ותוך כדי דיבור קם מלוא קומתו ואמה: "מצוה לשמוע לדברי חכמים". נעמד ליד אדן החלון, דאג שכל הקהל יוכל לראותו, והאציל מברכותיו על הקהל.

בעל ה'אמרי אמת' מגור זי"ע

הרבי מקרלין הודיע בארץ, שהרופאים בארצות הברית יוותרו על הניתוח

כשהגיע האדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקרלין הי"ד זי"ע לארץ ישראל, ביקשו מנהלי

ישיבת קרלין מקום חילופי זמני עבור תלמידי הישיבה, שיוכלו להמשיך את סדרי הישיבה כרגיל. מקומה הקבוע של הישיבה היה בבית הכנסת המרכזי בשכונת בית ישראל, אך כיון שהגבאים הועידו את עזרת הנשים, למקום מושבו של הרבי, שם יקבל את הקהל לעצה ולברכה – חששו מההמולה בהמתנת האנשים עד הכנסה, ולכן חיפשו לתלמידי הישיבה מקום לימוד זמני.

<< המשך מעמוד קודם

המעלות של העוסק בתורה לשמה. לנערי בר-מצוה שבאו להתברך מפיו היה עורך חישוב, כי יכולים הם להתמיד וללמוד מדי יום במשך שנים עשרה שעות (שמונה שעות לשינה, שעתיים לתפילה, שעתיים לאכילה ולשאר צרכים, והיתר ללימוד). הוא אף נהג להזהיר את בני התשחורת, כי אם ילמדו רק שמונה שעות ביממה, ויבטלו ארבע שעות, או-אז תגרום הבטלה להפסד של כל תורתם, חלילה, בבחינת 'אם תעזבני יום - יומיים אעזבך'.

עם זאת, הסביר פעם לאחר משואליו, כי על ידי לימוד יומי בן 12 שעות יכול אדם להיחשב 'תלמיד חכם', אך ודאי שאין די בזה כדי להיות 'גדול' באמת... אכן, מי כסבא יכול לומר כן!

(מתוך הספר 'בית אמי')

בחרותו ועד סוף ימיו לא היתה שנתו מסודרת – הוא היה לומד ולומד, עד שנפל בעייפותו על מיטתו או על הסטנדה. מחזה שכזה היה לראותו מתנמנם על כסאו כשפיו ממלמל משניות. לעיתים היו מוצאים אותו בבוקר השכם, כשהוא עדיין שקוע בתלמודו; הוא למד ולמד עד אשר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית... כבר בשנות בחרותו בנובהרדוק יצא שמו בכל עולם הישיבות כמי שלומד בהתמדה סדרים של שלושים שעות רצופות!

בספרו 'תולדות יעקב' מצטט אחי רבי אברהם ישעיהו את סבא: "יש הסוברים שאפשר להשיג השגות גבוהות בכל מיני אמצעים ודרכים, ואינם יודעים כי עיקר גדלותו ורוממותו של האדם בא לו אך ורק על ידי לימוד התורה".

אכן, על ידי לימוד התורה בעמל ובמסירות נפש מוחלטת בכל מצב וללא כל תנאי, התעלה סבא התגדל והתרומם, וזכה לכל

"רבונו של עולם, אם יפול רסיס ויפגע באצבעי ולא אוכל יותר לירות ברובה על האויבים, ולא אהרוג ולא אהרג, בכך אדע כי אתה קיים בעולם"

הרב ישראל ליוש

"וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתֵית הַהָר" (שמות י"ט, י"ז)

הגמרא במסכת שבת (פח א) אומרת: א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. מוסר השכל נפלא למד הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מהמילים 'שם תהא קבורתכם', כי הרי הם עמדו בתחתית ההר, ומן הראוי היה שיאמר להם 'כאן תהא קבורתכם', מהו א"כ הלשון 'שם תהא קבורתכם'?

אלא אמר הגר"ח יש כאן רמז ליסוד גדול וחשוב בעבודת האדם את בוראו, שהרי דרך בני האדם שגם כאשר יתעוררו לדבר חיזוק או דבר מצוה, בעקבות מאורע שקרה להם או איזה אמרה מחזקת שהם שמעו, הם ידחו את התחזקותם ויאמרו לעצמם: 'שם', כאשר נגיע ל'שם' אזי המצב יתאפשר ואז נתחזק, בשלב זה ההתחזקות הזו קשה ואינה נוחה עבורנו, ה'שם' הזה הוא בבחינת 'קבורתכם', כי בזאת הוא קובר את ההתעוררות הגדולה שהיתה לו, בדחיה הזו הוא מכבה את הניצוץ שנדלק, ומי יודע מתי ידלק שוב.

• • •

משפחת אויערבך, ההורים של הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, עקרו מדיירתם לדירה אחרת, הדירה החדשה היתה מחולקת לשתי יחידות, הם גרו באחת היחידות, ואילו ביחידה האחרת גרה משפחה שאיננה שומרת תורה ומצוות, חוזה השכירות שלהם אמור היה להיגמר רק שבועיים לאחר כניסת משפחת אויערבך.

כאשר הגיעה השבת הראשונה, קשה היה להבנית אויערבך להעלות על דעתה שבשכנותה יחללו שבת בפרהסיה, היא לא תצליח להתמודד עם מראות שכאלו, ולכן, עשתה מעשה, היא פנתה אל דירת השכנים וביקשה מהם באדיבות ובנעימות האופיינית לה, כי יואילו בטובם לשמור את השבת ולא לחללה בפרהסיה, ובכך ימנעו ממנה וממשפחתה סב רב.

השכן שמע את בקשתה, והרגיע אותה: "אל דאגה, הרבנית, אני אשתדל לשמור את השבת ולא אגרום לכם צער".

השבת נכנסה, ואכן היה נראה כי השכן עומד בהבטחתו ולא נשמע מכיוונום כל רעש של חילול שבת, אלא שבצהרי היום, יצאה הרבנית אל החצר, והנה לתדהמתה היא רואה שהשכן יושב עם עט ביזו וכותב. היא לא יכלה לשאת זאת, לראות כך מקרוב כל כך יהודי מחלל שבת. הרבנית נסערה מאוד, היא לא רצתה להגיב לשכן ברגשות עיזם כל כך, ולכן היא שלחה את בנה הגדול רבי שלמה זלמן שיעשה כחכמתו, למנוע את חילול השבת של השכן. רבי שלמה זלמן הלך במצוות אמו אל השכן, ואחר שפתח בברכות, בשאלת שלום והבדרי נימוסין, גולל את השיחה עד לנושא החשוב שלשמו הוא בא, והעמיד את השכן על כך שאינו עומד בדיבורו והוא כותב בשבת בפרהסיה.

השכן נבהל, הניח את העט מידו והתנצל: "באמת לא חשבתי שגם זה מפריע לכם, חלילה לא התכוונתי להפר את הבטחתי, פשוט לא עלה בדעתי שאמך התכוונה גם לכתובה, הייתי בטוח כי בכוונתה רק לרעש והמולה מחילולי שבת, אל דאגה, מעתה אמנע גם מכתובה".

רבי שלמה זלמן, כדרכו לא יצא מיד מבית השכן והמשיך לשוחח איתו על הא ועל דא, ואז פנה השכן לרבי שלמה זלמן ואמר לו: "דע לך, שאני מאמין בדיוק כמוך, ואם תשאל אותי אם כן מדוע אני מחלל שבת, אספר לך קצת מקורות חיי".

וכך גולל בפני רבי שלמה זלמן את סיפורו: "נולדתי ברוסיה לאבי ואמי שלא שמרו תורה ומצוות, סבתא עוד הדליקה נרות שבת, אבל חוץ מזה לא היה לי כל ידע על יהדות מהי, מלבד צחקוקם של בני כיתתי הגויים שקראו לעברי קריאות גנאי של 'ג'יד', לא הרגשתי יהודי, ספור חיי" - המשיך השכן - "מתחיל כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, הייתי אז בחור צעיר בגיל גיוס, כמובן שלא רציתי להתגייס, וכי מה לי ולכך שהמלך רוצה לצאת למלחמה, וכי אני צריך למות בשבילו! אבל לא היתה לי ברירה, התגייסתי למורת רוחי. ככל שהמלחמה התגברה, כך גברה גם הסכנה".

"התקדמנו כל העת לקו האש, ומטחי ירי של כדורים ופגזים שרקו מעל ראשי, הפחד מהמוות היה תמידי, והקושי הגדול היה ההרגשה כי את כל זאת אני עושה בעל כורחי, ללא בחירה או רצון, וללא כל מטרה, הכל למען מלחמה שאין לי מושג לשם מה היא נזקקת". "מסביבי שרתו עוד חיילים יהודים ששמרו תורה ומצוות, ובאחת ההפוגות הבחנתי כי הם מוציאים מכיסם ספר - שרק לימים הבנתי שהוא ספר תהילים - וקוראים בו, ואני רואה - משתף השכן את רבי שלמה זלמן בתחושותיו - "כי אחר התפילה הם הרבה יותר רגועים ממני, הם מחזוקים יותר, ורק אני מהלך בחוסר נוחות ובפחד מוות גדול כל כך, הבנתי שהיהדות היא זו שנותנת להם את הרוגע והשלווה הזו, והבנתי גם שזה מה שחסר לי".

"קשה לתאר את תחושת הריקנות שחשתי באותם רגעים, בליבי אף כעסתי על הורי שלא לימדוני מהי יהדות. ותוך כדי ההורים פניתי לקב"ה ואמרתי לו: 'יודע אתה כי אין לי אפשרות לדעת שאתה קיים, לא לימדו אותי. לכן, אם אתה קיים תן לי סימן', והוספתי לבקש, 'רבונו של עולם, אם יפול רסיס ויפגע באצבע שלי ולא אוכל יותר לירות ברובה על האויבים, ולא אהרוג ולא אהרג, בכך אדע כי אתה קיים בעולם'".

"אין לי מושג למה התניתי כך, אבל מיד אחר שגמרתי כביכול את ההתניה עם הקב"ה, לפתע עף פגז. מעוצמת הנפילה עפתי אחורה, התמוטטתי, פיננו אותי לבית החולים, ובבדיקות מצאו שלא נפגעתי כלל, מלבד פגיעה באצבע", והשכן הראה לרבי שלמה זלמן את האצבע המשותקת שלו.

"בוודאי תמה אתה" - המשיך השכן - "מדוע אני נראה כך ואינני שומר תורה ומצוות אחר הסימן המובהק שמסר לי בורא העולם, שהוא נמצא איתי יחד בחזית המלחמה. אענה לך, בתחילה דחיתי את הכל לאחרי המלחמה. הייתי מתרץ לעצמי שכאן בחזית אין מי שילמד אותי מהי יהדות, כשאצא מהתופת - אמרתי - אלמד ואחזור לצור מחצבתי, אך גם אז דחיתי ופניתי ללימודי מקצוע. בסיום הלימודים, כאשר כבר הגעתי לבית הכנסת, ליבי כבר לא היה איתי, הוא התקרה, השכל לאמנם הבין, אבל הלב כבר לא הרגיש, הוא התקשה, ולכן" סיים השכן את סיפורו - "אני נראה כפי שאני נראה, ואינני שומר תורה ומצוות".

רבי שלמה זלמן סיים את שיחתו עם השכן ושב לביתו. אמו עמדה שם בצפייה ורבי שלמה זלמן סיפר לה את סיפור השכן בבכי ובהתרגשות...

סיפור זה סיפר גיסו של רבי שלמה זלמן, הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל והוסיף שבזאת מובנים דברי המשנה: 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה', חז"ל ריחמו עלינו ואמרו 'שמא', כי האמת שאדם שדוחה את ההתעוררות, הוא ודאי לא יפנה, אלא שחז"ל התחסדו איתנו וקבעו 'שמא לא תפנה'. אם נותנים לאדם הזדמנות, חבל להפסיד אותה ולדחות 'לכשאפנה'.

באחת הפעמים שהזדמנתי לבית מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, ראיתיו מסתובב אנה ואנה, פניו אדומות, והיה נראה עליו כמי שאבדה לו מזוודה המכילה שטרות בעלות ערך של מיליון דולר לפחות...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על כבוד התורה והשבת של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

יהלוק, אם סימן אחד בשו"ת מהרשד"ם יעלם לרגע מזיכרונו?
מדוע מאדימות פניו כל כך?
אלא שבעבור מו"ח, התורה הינה הרכוש היחיד עלי אדמות,
הרכוש האמיתי. אם נעלם מזיכרונו לרגע מקומו של סימן בשו"ת
מהרשד"ם, הוא חש כמי שאיבד רכוש יקר אשר לא יסולא בפז...

כבוד התורה חשוב מלימוד התורה

לשיטת רבינו: כבוד התורה חשוב אף יותר מלימוד התורה (עייני
מגילה דף ג' ע"ב).

זאת למדנו מיחסו לכבוד השבת.

לפני שנים רבות, נפרצה פירצה גדולה בחומת השבת בעיר
פתח תקווה. פושע ישראל שכיהן בראשות העיר
החליט לפתוח "קולנוע" בשבת, על אפס וחמתם
של שומרי השבת די בכל אתר ואתר. כיון שפרץ
פושע זה את הפירצה - החלה חומת השבת להסדק
אף בערים אחרות.

הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל, שכיהן כמרא
דאתרא, פתח בסדרת הפגנות סוערות שנמשכו תקופה
ארוכה. שומרי התורה באותה עיר הפגינו מידי שבת
בשבתו על הפירצה הנוראה בחומת השבת, גווס
נתנו למכים, ולחיייהם למורטים. המאבק הקשה נתן
אותותיו במהלכי הארץ הקדושה כולה.

רבינו נקט צעד נדיר באותה תקופה: הוא יצא בעצמו
לשבות שבתו בעיר פתח תקווה... השתתף בהפגנה
- דבר שמעולם לא עשה במשך כל ימי חייו עד אז.
השתתפותו של רבינו באותה הפגנה עוררה הד

עצום בעולם כולו, והזרימה כוחות מחודשים במאבק הקשה.
היו גדולי תורה שכלל לא הסכימו עם קיום ההפגנות. סבורים
היו, שאין בכך שום דין של מחאה על פי הלכה. משום כך נשאלה
השאלה קמיה רבינו: "הלמאי יצא מגדרו עד כדי כך? הלא יש גדולי
תורה שסוברים כי אין בזה דין מחאה על פי ההלכה".

נענה רבינו ואמה: "אכן אין כאן דין של מחאה, ואם הייתי מתייחס
לזה כך לא הייתי יוצא למחות, אולם קיים כאן דבר שונה, יש כאן
עקירת "כבוד השבת", ועל כבוד השבת צריך להילחם בכל הכוחות".
(מתוך 'גדולה שימושה')

"ויחדר פל העם אשר במהנה" (שמות י"ט, ט"א)

המהרי"ט במסכת קידושין, מאריך לפרט בדיני הקניינים. לאחר
מכן הוא מוסיף עוד כמה מילים: "ובהאי שמעתא דצבורים היו לי
דברים, ושכחתים".

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, חתנו של מרן הגאון רבי
יוסף שלום אלישיב זצוק"ל, מספה: שאלתי את פי רבינו, מדוע היה
נצרך המהרי"ט לציין זאת, שהיו לו עוד עניינים לפרט ושכחם. מה
יש בכך נפקא מינה בעבור הלומדים?

השיב לי רבינו: "המהרי"ט כתב את הדברים כדי שיתפללו עליו...
הוא חש בערכו העצום, שלא יסולא בפז, של כל חידוש שנשכח
ממנו, וכאשר הפיץ בזמנו את ספרו ברבים, רצה לנצל את ההזדמנות
כדי לבקש מהקונים את הספר שיתפללו
עליו, שיחזור לזכור את החידושים, וכמו
שמובא בגמרא (שבת ס"ז ע"א). באילן
המשיר פירות, יצבענו בצבע אדום, כדי
שיראוהו רבים ויבקשו עליו רחמים.
כך הוא גם בעניינינו. המהרי"ט כתב את
המשפט הנ"ל כדי שיבקשו עליו רחמים
ויתפללו להקב"ה שישב לו אבידתו".

האבידה הגדולה

ממשיך חתן רבינו, הגאון רבי יצחק
זילברשטיין שליט"א ומספה: באחת הפעמים
שהזדמנתי לבית מורי חמי, ראיתיו מסתובב
אנה ואנה, כשפניו אדומות והיה נראה עליו,
כמי שאבדה לו מזוודה המכילה שטרות

בעלות ערך של מיליון דולר לפחות. ריכוזו התגבר, והוא ניסה בכל
כוחו להיזכר. מאמצי חיפוש האבידה היו מופלאים.

תהיתי לפשר האבידה...

עד שנודע לי, שמו"ח מנסה להיזכר בסימן מסויים מתוך שו"ת
מהרשד"ם!

הלא כל התורה פרושה לפניו כשמלה, והוא מסוגל לצטט את
ספרי רבותינו הראשונים והאחרונים כלשונם. כל שאלה שנשאלת
לפניו, נענית כהרף עין כשכל דברי הגמרא, הראשונים והאחרונים
ניצבים לנגד עיניו כאילו למד את דבריהם זה עתה. מה ממנו

מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

המוקד לבני הישיבות מיסודו של אגודת 'אדוני
הישיבה'

מיד לאחר סיום התפילה, מיהר הבחור לחדר הפנימי, בו קיבל הרב את אורחיו, והשתחל בזריזות חתולית אל מתחת למיטה, כשהוא ממתין במתח לבאות...

על מנהגו של רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, לשמוע סיפורים על מרנא החפץ חיים זצ"ל, זקן הדור, כשהיה פוגש את תלמידי ישיבת ראדין

הרב ישראל מאיר שושן

מצויים אנו בעיצומם של ימי השובבי"ם. בפרשת יתרו נכתבת תכלית כל יציאת מצרים. כפי שכתוב בפרשת שמות (ג, יב): "אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרָיִם", וכל זה עבור מה? עבור "תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַהוּא" תכלית יציאת מצרים היא מתן תורה. עם ישראל יצא מזוכך ממצרים, כעת הם ראויים לקבל את התורה.

ממשיכה התורה ומספרת: "וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים מִן הַמִּחְנֶה וַיְהִי צָבֹה פְתַח־הַיֵּת הַהֵר". אומרים חז"ל: מלמד שכפה עליהם את ההר כגייגית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם". (שבת פח.)

שואל התוספות על המדרש הזה, הרי עמ"י אמרו "נעשה ונשמע", קיבלו עליהם במסירות נפש מיוחדת את כל דברי ה'; מדוע, אם כן, יש צורך בכפייה? אם הם מוכנים לקיים את המצוות מרצונם החופשי – למה מגיע האיום?

ומסביר, שאמנם קיבלו עליהם בתחילה מרצון, אך היה חשש שעם כל הקולות, הברקים, הענן הכבד וקול השופר – יבהלו עמ"י ויסוגו אחור, עולים הם להתחרט למול הרעש ויציאת נשמתם, לכן היה משה חייב לכפות עליהם הר כגייגית. אין נסיגה, אין דרך חזור.

ממשיך ושואל על כך הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, ראש ישיבת פוניבז': מדוע היה צורך לקבל את התורה ברעש ובאש, ולכפות עליהם הר כגייגית? שמה עדיף היה לתת אותה בנחת, ולהסתמך על קבלתם את התורה מרצון?

אלא, מוכח מכאן, עונה רבי שמואל, שתורה ומצוות בלי אש – זה לא תורה. אופן קיום התורה והמצוות, כמו שבת, תפילין ותפילה חייבים להיות רק מתוך התלהבות (וביידיש – ברען)! ללא החום היהודי הלוהט – זו לא אותה תורה.

החפץ חיים היה אומר על כך, שאת התורה צריך ללמוד עם כל האכפתיות, עם כל החום, עם כל הלב! חלילה לא לקיים אותה כמצות אנשים מלומדה.

מספר רבי שלום שבדרון זצ"ל על רבי לייב גרוסנס, גאב"ד לונדון, שהיה תלמידם של החפץ חיים בראדין, ושל רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ. ערב אחד, בהיות רבי לייב בחור צעיר בישיבת קמניץ, הגיע אורח לישיבה, יהודי הדור פנים בעל זקן לבן. היה זה רבי שלום אייזשוק, שהיה מגדולי תלמידיו של החפץ חיים. רבי שלום שהזדמן לאזוה, נכנס להתפלל מעריב בהיכל הישיבה. מנהג היה לו לרבי ברוך בער ליבוביץ, ראש הישיבה, שכאשר היה פוגש בתלמיד מישיבת ראדין היה מבקש לשמוע ממנו סיפור על

מרנא החפץ חיים זצ"ל

מרנא החפץ חיים, זקן הדור.

ידע רבי לייב, שודאי יזמין ראש הישיבה את ר' שלום לאחר ערבית לארוחת ערב, ויבקש לשמוע ממנו סיפורים על הכהן הגדול מראדין. הבחור לייב, השתוקק לשמוע את שיחת הזקנים, שתורה היא ולימוד היא צריכה, אך ידע גם ידע, שלמרות שבת ראש הישיבה פתוח לבחורים בכל שעות היממה, בכל אופן, כאשר מגיע אורח חשוב לשוחח עם הרב, נועלת הרבנית את הדלת ולא מניחה לאף בחור להכנס פנימה.

מה עשה הבחור הצעיר? מיד לאחר סיום התפילה, מיהר ואץ לביתו של הרב, בסלון ישבו כ-15 בחורי חמד והתפללו בריתחא דאורייתא, בגמרות פתוחות. הוא מיהר בחפזו לחדר הפנימי, בו קיבל הרב את אורחיו, והשתחל בזריזות חתולית מתחת למיטה, כשהוא ממתין במתח לבאות.

כעבור עשר דקות, שמע הבחור את שני הרבנים הזקנים צועדים לכיוון החדר. הבחורים שלמדו בסלון, מיהרו לפנות את הבית, והדלת נסגרה מאחוריהם. פחד מילא את ליבו של רבי לייב, הנה תיכף ימצאוהו שוכב מתחת למיטה, ויגרשוהו בבושט פנים. אך מאום לא קרה, אף אחד לא שת ליבו לאורח הלא קרוא, והשיחה קלחה לה בין שני הגדולים. "נו, ר' שלום", פונה אליו ר' ברוך בער בנעימות, "א מעשה פון החפץ חיים..."

"הייתי נער בן 15, כשלמדתי בראדין אצל החפץ חיים", מספר רב שלום אייזשוק. "החפץ חיים עוד היה צעיר, והיה לו מנהג לאסוף את הבחורים בכל יום ישישי ולעשות הכנה לשבת. מה היתה ההכנה? הם סיפרו סיפורי צדיקים. זוכר אני היטב, סיפור אחד שסיפר לנו ראש הישיבה. רבו של החפץ חיים היה השרף רבי נחומק'ה מהורודנא הקדוש הנורא. תלמידו הענק כתב עליו פעם: "כשאני רוצה להתחזק ביראת שמים, מוציא אני מן המגירה את התמונה של דמות דיוקנו של ר' נחומק'ה, ואז מתעורר אני ליראת שמים".

סיפר החפץ חיים לבחוריו: "כשהייתי נער בישיבה קטנה, אצל ר' נחומק'ה, גילינו שהרבי נעלם מידי לילה בחצות. לא ידענו לאן הוא הולך. לילה אחד החלטתי לעקוב אחריו, ולגלות מעט מסודותיו בקודש. ראיתי אותו הולך בסמטאות עד שהגיע לבית הכנסת של החייטים, שנקרא 'שניידר שול'. הרביה הקדוש פתח את דלת בית הכנסת, ונעל את עצמו בתוכו.

למחרת, הלכתי להתפלל ערבית בבית הכנסת של החייטים. לאחר התפילה, עליתי לעזרת הנשים, נשכתי מתחת לאחד הספסלים והמתנתתי. לאחר שעזבו אחרוני המתפללים, כיבה הגבאי את כל הנרות, נעל את הדלת, ואני נותרתי לבדי בבית הכנסת כששיני נוקשות מאימה. מעט אחר חצות, נשמע קול רשרוש המפתחות, והרבי הקדוש פסע פנימה. ממקום עומדי בפנינת עזרת הנשים, ראיתי אותו פונה לעבר הבימה, פותח ספר, ושוקע בלימוד. לפתע ראיתי אש! --- אש בוערת! מקיפה את ר' נחומק'ה השקוע

המשגיח רבי שרגא גרוסברד זצ"ל מסר שיחה: "כולכם בודאי יודעים שרבי שמחה קסלה, עבר ניתוח. שלושה שבועות אח"כ בא ר' שמחה לביקורת אצל הפרופסור ושאל אותו: 'אני כבר יכול לומר שיעור בישיבה?'"

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מדבר על אש התורה שמלהטת את האדם

אם הרב לא טעה והפרופסור לא טעה, היכן כאן הטעות?
[אתם בודאי מכירים את הסיפוח: שנים באו לרב לדין תורה. אחד אמר - "הוא עשה לי כך וכך ומגיע שישלם לי". אומר הרב: "אתה צודק". בעל הדין השני אומר - "אבל הוא לקח לי, ואדרבה, לא אני חייב לו אלא הוא חייב לי"... אומר הרב: "גם אתה צודק". הרבנית שמעה זאת ושאלה את הרב: "כיצד יתכן שגם הראשון צודק וגם השני צודק?" אמר לה הרב: "גם את צודקת"...]

נו, אז מי צודק ומי טועה?
"התשובה פשוטה מאוד" - אמר המשגיח. "לא הרב טועה ולא הפרופסור טועה. השאלה היא מה נקרא "שיעור" אצל הפרופסור, הוא למד באוניברסיטה, שם הוא שמע שיעורים מהמרצה, מהפרופסור, שישב ולימד עם "פיפי" (מקטרת) גדול. המרצה אומר משפט אחד בשקט מילה במילה, לאט לאט (אפשר ללכת ארבע אמות באמצע), מסיים את המשפט, עושה הפסקה קצרה ובינתיים כל הסטודנטים כותבים. אחרי זה עוד משפט בנחת, בשקט, בקושי שומעים אותו, חלילה שלא יתאמץ... זה נקרא שיעור אצל הפרופסור. שיעור אחר הוא לא מכיה ואכן, שיעור כזה באמת אפשר לומר גם שבוע אחר ניתוח..." הייתי רוצה שהפרופסור הזה יבוא ויראה כיצד ר' שמחה קסלה אומר שיעור, ונראה האם גם אז עדיין היה אוהז בדעתו שמותר לו לומר שיעור.

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

הוא לא יודע מהו לימוד התורה. התורה הקדושה אינה סתם חכמה כשאר החכמות. שאר החכמות הן ידע בלבד. ידע אפשר להעביר גם בנחת וברוגע, משפט אחרי משפט. התורה הקדושה היא "כל עצמותי תאמרנה", אש! תלמידי חכמים כל גופם אש, אם יש קושיה - זו קושיה!"

הילדים של ר' שמחה, סיפרו דבר מבהיל: אחרי כל שיעור, כשבא הביתה, היה חייב להחליף את כל הבגדים העליונים שלו. הם היו פשוט רטובים מזיעה ולא היה שייך ללבוש אותם. כה גדול היה המאמץ שלו במסירת השיעור. כך לומדים ומלמדים תורה. (מתוך 'יחי ראובן' - יתרו)

"יְהִי סֵינִי עֵשֶׂן וְעֵשֶׂן כְּלֹוּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' פְּאֵשׁ" (שמות י"ט, י"ח)
התורה נמשלה לאש. אש בוערת אינה עומדת על מקום אחד, היא מתנדנדת ונעה מכאן לשם ומשם לכאן. כאשר התורה הקדושה נכנסת באדם הוא מתלהט, נהיה אש, ממילא הוא מתנדנד. כדאי לכם לשמוע את המעשה הבא:

בצעירותי למדתי בישיבת פוניבז' הקטנה. אחד ממגידי השיעורים שלנו היה הגאון הצדיק רבי שמחה קסלה זצ"ל (שבאחרית ימיו שימש כרב העיר קרית ספר). הוא היה אדם חשוב מאד, היתה לו הסברה נפלאה כזו, שכל אחד יכול היה להבין את השיעור. המשגיח של הישיבה היה רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, תלמיד של רבי שמעון שקופ. בהמשך הוא התמנה להיות מנכ"ל החינוך העצמאי, אבל קודם לכן היה משגיח לעילא ולעילא!

פעם נחלה רבי שמחה זצ"ל והוצרך לעבור ניתוח. אנו, התלמידים, באנו לבקרו בבית החולים "אסותא" בתל אביב. עברו כמה שבועות מהניתוח, והמשגיח מסר לנו שמועט, שיחה, ובה סיפר לנו כך: "כולם בודאי יודעים שאחד הר"מים, רבי שמחה, היה חולה ועבר ניתוח. ובכן, שלושה שבועות אחרי הניתוח בא ר' שמחה לביקורת אצל הפרופסור המנתח ושאל אותו: "אני כבר יכול לומר שיעור בישיבה?" "כן" - אמר הפרופסור - "נו פרובלם, אין בעיות, למה לא?" אבל ר' שמחה לא היה רגוע, הוא הרגיש בעצמו, שאינו מסוגל עדיין לומר שיעור, קשה לו מאד, על כן שאל פעם נוספת: "בטוח?" "ודאי" - ענה הפרופסור - "אין שאלה בכלל, הלא חלפו כבר שלושה שבועות מהניתוח".

ר' שמחה בא הביתה. הוא פחד לומר את השיעור, הרגיש שזה ממש לא שייך, החליט: אני לא אבוא לישיבה לומר שיעור, כי אז, באמצע השיעור אאלץ להפסיק כי אראה שאיני יכול להמשיך, מה יעשו? יחפשו מגיד שיעור אחר באמצע? אמר - אעשה קודם נסיון בבית. קרא לכמה תלמידים והתחיל לומר להם שיעור. לא עוברות חמש דקות והוא מרגיש שהוא נקרע לשניים, לא שייך שימשיך. סגר את הגמרא, ואמר לבחורים: "לכו לישיבה, אני לא יכול, אני פשוט נחתך לשניים!"

"ואני שואל אתכם", פנה אלינו רבי שרגא גרוסברד זצ"ל בשיחה, "מי טעה פה? הלא הפרופסור אמר שהוא יכול לומר שיעור, והרב סבר שאינו יכול לומר - מי מביניהם טעה?"

"הבה נתבונן", המשיך המשגיח, "הרב ודאי לא טעה, הרי הוא עשה נסיון, והוכח בברור שאינו יכול. אז מה, הפרופסור טעה? לא מסתבר. לפרופסור יש נסיון רב ופרקטיקה, הוא עשה הרבה ניתוחים, וחולים רבים עברו אצלו, אם הוא אמר שהרב יכול להגיד שיעור - כנראה שלא טעה באבחנתו.

ה"שווער" של משה רבנו, יתרו, מגיע למדבר ומתחיל להביע "דעות", ומשה? משה מכבד אותו בכבוד מלכים

יחס ההלכה לכבודם של החותן והחותנת שלנו, מתי להעדיפם, אימתי ההורים שלנו קודמים להם ומתי עלינו להציב את החם והחמות בראש סולם העדיפויות • ביקורים בשבת אצל ההורים, קריאת שם לתינוק, "אבי מורי" ו"מורי חמי", הכל במאמר אחד, המאמר על ה"שווער" וה"שוויגער"

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

מי מפקח מהשוויגער?

משום מה, כל מי ששאל אותי על מה אכתוב בס"ד השבוע ושמע את התשובה, על ה"שווער" הראשון - יתרו חותן משה, צחק. הקשר שבין החתן להורי אשתו ובין הכלה להורי בעלה, חייב בדיקה מקיפה. מה יש לשוויגער הזאת, שלמרות שהיא אשה כה נפלאה ומיוחדת, שכמעט כל הכלות בעולם נרתעות ממנה: מדוע כל הכלות חשות אי נעימות מאמא של הבעל שלהן? אין ספור בדיחות, חידודי לשון ואמרות כנה, נאמרו ונכתבו על השוויגער, למרות שמדובר בדרך כלל באשה מקסימה, שבנותיה אוהבות אותה בתור "אמא", אך אצל הכלה - היא תמיד תהיה "שוויגער". מדוע? מה רוצים ממנה, מאותה שוויגער עולמית? רבי נחום דיאמנט שליט"א מסביר בספרו "זכו", את הבסיס לבעיה. לדבריו, החמות חושבת לעצמה בתת ההכרה שהאשה ולפעמים הצעירה והחדשה הזאת, שהגיעה אך זה מכבר לפתע פתאום, לוקחת את בנה, ולפעמים גם משנה אותו ואת הרגליו. הרב דיאמנט מצביע על כך שלעיתים האשה "החדשה" גם משנה, ממש, את אורח חייו של הבן - הבעל, למול עיניה הקמות והנדהמות של האמא, שהשקיעה 22 שנה בחינוכו והרגליו של בנה.

ברגע שזוג מתחתן, כותב הרב דיאמנט, מרחפת בחלל האוויר תחרות סמויה בין הכלה לחמותה, מי יזכה באהבתו ובהערצתו של הבן - הבעל. לאמא ישנה תחושה ש"גנבו" לה את הבן, אותו טיפחה שנים רבות. והכלה, מאידך, סוברת שבעלה "שייך" לה, והנה - יש גם את האמא... וכאן מתחילים הקונפליקטים, הבעיות והסיבוכים.

לא ננסה אפילו לפתור את השאלות, התחושות והדילמות הקשורות ליחסי חתן וחותן, כלה וחמותה. רק נכתוב את עמדת ההלכה בעניין. מה דורשים מאיתנו בנוגע לחותן ולחמות שלנו?

כבוד גדול - אך לא כמו להורים

שאלו המלך רודף בחורמה אחר דוד, ודוד משתמש במילים "אבי ראה גם ראה". שאלו רוצה להורגו, לרוצחו נפש, אך דוד, חותנו של שאלו, מכתיר את ה"שווער" שלו בתואר "אבי". מדברי דוד המלך,

שקרא לחמיו בשם "אבי", פסק הטור להלכה שחייב אדם בכבוד חמיו. ואולם הב"ח מצטט את דברי מדרש "שוחר טוב", בו מצינו מחלוקת בין רבי יהודה לחכמים, האם המילים "אבי ראה" נאמרו על שאלו, כסברת רבי יהודה, או על אבנה, כדברי רבנן.

הב"ח כותב, שגם הטור ידע את דברי המדרש, אך הטור סבר שלמרות שלא נפסק כרבי יהודה, שצריך לכבד את החותן כפי שמכבדים אבא, מכל מקום כולם, גם רבנן וגם רבי יהודה, סוברים שעלינו לכבד את חמיו כמו זקנים חשובים, בקימה ובהידור. הגאון החיד"א, בספרו "ברכי יוסף", כותב שלמרות שהטור ידע שדעת חכמים הוא שהמילים "אבי ראה" נאמרו על אבנו ולא על שאלו, אך הטור ידע גם מדרש אחר, מדרש המובא בפרשתנו פרשת יתרו. וכך נאמר במכילתא: "וישתחו וישק לו" - איני יודע מי השתחוה למי או מי נשק למי. כשהוא אומר "וישאלו איש לרעהו" - מי הקרוי "איש"? זה משה! הוא אומר לא השתחוה ולא נשק אלא משה לחמיו. מכאן אמרו שיהא אדם מוכן לכבוד חמיו". אז הנה לנו מקור נאמן, בו נאמר שעלינו לכבד את חמיו, אב האשה, לפחות כמו שאנו צריכים לכבד "זקנים חשובים". וכך פוסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד רמ, כז): "חייב אדם לכבד חמיו". ה"ש"ך מצטט במקום את דברי הב"ח, ש"חייב לכבדו כמו שאר זקנים חשובים", ואילו ה"באר היטב" מצטט חלק נוסף מדברי הב"ח, שכתב שצריך לכבד במידה זו גם את חמותו, "וסמכו במקצת לכיבוד אב ואם". ה"ברכי יוסף" כותב שפשוט הוא שכשם שעל הבעל לכבד את הורי רעייתו, כך גם על אשתו מוטל לכבד את הוריו שלו, כיון שאיש ואשה שווים הם בחיוביהם, ו"גדל חיוב האשה שהיא חייבת יותר בכבוד בעלה, וזהו כבודו".

אז מה למדנו עד כה? 1. שאת הורינו שלנו, שילדו אותנו, אנו צריכים לכבד הרבה יותר, ממצות כיבוד אב ואם, ואילו את חמיו וחמותנו אנו צריכים לכבדם. 2. כשם שאנו צריכים לכבד את ה"שווער" (=החותן), כך אנו צריכים לכבד את ה"שוויגער" (=החותנת). 3. על האשה מוטל לכבד יותר את הורי בעלה, מכפי שחייב הבעל לכבד את הורי רעייתו, מכיון שכבודם של הוריו הם כבודו שלו, ועל האשה לכבד את בעלה יותר ממה שהבעל חייב לכבד אותה.

לעומת פסק ההלכה הזה, ממנו נראה שחיוב כיבוד חמיו וחמותו הוא דין מדרבנן ולא חיוב מהתורה כמו כיבוד אב ואם, הרי שבעל ספר ה"חרדים" כותב שכבודם הוא מצוה מהתורה, וכשם שצריכים לכבד את הורינו שלנו, כך עלינו לכבד את הורי בן אב את הזוג שלנו. לדבריו, מכיון שאיש ואשה שנישאו, נחשבים הם לגוף אחד,

ליחידה אחת וללב אחד, לכן גם ההורים של שניהם נחשבים להורים של שניהם.
לפי ההלכה הפסוקה, על הבעל לכבד קודם כל את הוריו שלו, שהוא חייב מן התורה, ולהעדיף על פני כבודם של חמיו וחמותו. לפיכך כאשר ההורים משני הצדדים מזמינים אותנו לשבת (ולבני הזוג אין בעיות ביניהם של "שלום בית" ושלוות המשפחה, שזהו נושא שאינני נכנס אליו, כמובן...), על הבעל להעדיף את הזמנת הוריו שלו. ומה תעשה אשתו? אשתו הרי חייבת יותר בכבודו של בעלה, וכשכבוד בעלה מתנגש עם כבוד הוריה - עליה להעדיף את כבוד בעלה על פני כבוד הוריה, נקודה.

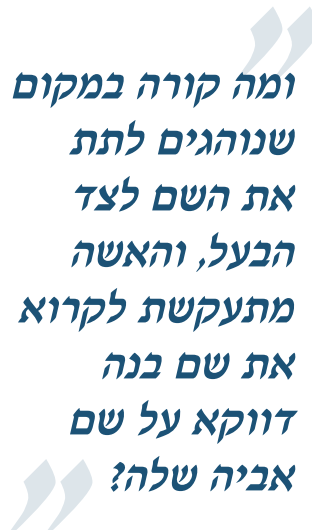
על שם סבא של אבא או סבא של אמא?

נולד בן בשעה טובה ומוצלחת, והנה - שוד ושבר, מתחילים המריבות. צד הבעל רוצה שיקראו לקטנצ'יק על שם סבא שלהם שנפטר ואילו צד האשה רוצה את השם דווקא על שם סבא שלהם שנפטר. מה עושים?

מנהג האשכנזים הוא שהשם של הילד הראשון שנולד, שייך לאם ואילו השם השני שייך לאב. בשו"ת כתר אפרים מסביר את המנהג בכך שהאשה עוזבת עם חתונתה את בית אביה ואמה ומתנתקת מחברותיה וסביבתה, ובכדי לשמר את הקשר בינה ובין הוריה - ניתנה לה האפשרות לבחור את שם ילדה הראשון. ב"אוצרות ירושלים" מוסבר שמכיון ואבי האשה מעניק מזונות ומחיה לבני הזוג בשנותיהם הראשונות, יותר מצד החתן, לכן מכירים טובה להורי האשה וקוראים לילד על שם משפחתם שלהם. לעומת זאת, נוהגים הספרדים שהשם הראשון שייך לצד הבעל ואילו השם השני שייך לאשה.

ומה קורה במקום שנוהגים לתת את השם לצד הבעל, והאשה מתעקשת לקרוא את שם בנה דווקא על שם אביה שלה? העיקרי הד"ט מביא בשם שו"ת שדה הארץ ש"אין ביד האדם לשנות, שיגיע מזה מיעוט כבוד לאביו". ואם היא מתעקשת, אזי מציע הוא לקרוא לילד בשני השמות, גם בשם אבי הבעל וגם בשם אבי האשה, אך שהשם הראשון של הילד יהיה על שם אביו ולא על שם חמיו.

העיקרי הד"ט מאריך בעניין ומצהיר בבירור שאין כל ספק שלמרות שהאדם צריך לכבד את ה"שווער" שלו, מכל מקום חייב הוא לכבד יותר את אביו. ובפרט שבמצוות מורא, חייב האדם לירא מאביו, אך לא מחמיו. וכמובן, גם בנושא זה, שהוא לכאורה נושא הקשור להלכה וגם למנהג, צריך לעסוק בנחת רוח, בכפפות של משי ובהבנה, אהבה ואחוה, שלום ורעות. בספר "אוצר הברית" מביא המוהל הנודע ר' יוסלה וייסברג ז"ל בשם האדמו"ר מפשעוורסק, שאמר שהאדמו"ר רבי חונה מקאלשאיץ זצ"ל הביע התנגדות נמרצת לאברכים שבחרו לקרוא בשמות בניהם, מבלי לקבל אישור מפורש מנשותיהם, באומרו: "הנשים סובלות את חבלי הלידה, והבעל הולך לו ובוחר שמות...".

[וכן, לא תאמינו. בעבר התקשר אלי יהודי תלמיד חכם מבני ברק לדון ולשוחח בעניין זוג שהתלבטו ביניהם האם לקרוא לבתם בשם נעמה או נועה. הבעל רצה את השם נועה, ואילו האשה - את השם נעמה. החליטו בני הזוג להמתין עד לאחר שבת ולחשוב עוד ביניהם, להתייעץ ולהחליט. אך הבעל עלה לתורה בשבת וכשהגבאי הכריז ב"מי שברך" "ויקרא שמה בישראל", אמר הבעל... "נועה". הבעל שב הביתה, וכשרעייתו כמעט התעלפה, הסביר הבעל ש"התבלבלתי"... אותו תלמיד חכם שאלני מהי דעת הגר"ח קנייבסקי על שמות אלו, נועה ונעמה, ומהי דעתו לגבי הוספת שם לאחר שהבעל "התבלבל" וקרא שם, מבלי שאשתו אישרה אותו...]

מנהג הספרדים הוא שקוראים לתינוק על שם הסבא, גם כשהסבא חי עדיין. למנהג הספרדים, כפי שכבר הזכרנו, קוראים לבן הראשון על שם האבא של הבעל ורק לבן השני קוראים על שם האבא של האשה. מנהג הספרדים יסודו בהררי קודשם, כפי שכתבו בעיקרי הד"ט ובבן איש חי (ח"ב שנה שניה שופטים) בשם המדרש, שאהרון הכהן קרא לבנו הראשון בשם נדב, על שם אבי אשתו שנקרא עמינדב, ואילו לבנו השני קרא אביהו, על שם אביו ("אבי- הוא"), ומסיבה זו הוא נענש ובניו נפטרו בחייו, רחמנא ליצלן. הרי לנו מקור ברור ונפלא מדברי חז"ל למנהג בני עדות המזרח, להעדיף את כבוד האבא בקריאת שם, על פני כבודו של החותן.

החתן לומד והשווער והשווער עולים

אליהו הנביא בכבודו ובעצמו מזהיר ("ב"תנא דבי אליהו") בדברים חמורים ביותר נשים שאינן מכבדות את הורי בעליהן. ה"חרדים" כותב שעל האשה לכבד את חמיה וחמותה כאילו הם הוריה ושעל הבעל לכבד את הורי זוגתו כאילו הם הוריו שלו. השל"ה הקדוש כותב: "האשה תכבד את אביו ומשפחתו של בעלה, ואפילו הם בזויים". גם הגאון מוילנא זי"ע באגרתו הנודעת כותב: "וגם באתי לבקש מאשתי

שתכבד את אמי, כמו שכתוב בתורה, ובפרט לאלמנה שוון פלילי מאד לצערה אפילו בתנועה קלה", ולבנו כותב הגר"א: "ותכבד לחמותך, ולחמותך הזקנה תכבד מאד!".

הזוהר הקדוש כותב שכאשר החתן עוסק בתורה הקדושה, עולים חותנו וחמותו בשמי שמים במדרגות רמות. ככל שהחתן עמל יותר בתורה - כך מתעלים הורי אשתו בשמים מעלה מעלה וזוכים להשגות גבוהות ולהצלחה רבה.

ולסיום, אני מקדיש את המאמר הזה, אותו קראתם כעת, למורי חמי ולחמותי שיחיו. ומדוע עלי לכבדם, לרוממם ולהדרם? ראשית, הם בגלל שהם אנשים נהדרים, נפלאים ויקרים במאד מאד. ושנית, הם אלו האנשים הקרובים ביותר לעזרת. הם האנשים שילדו, גידלו אותה וטיפחו אותה מיום הוולדה. הם קמו בלילה, חיפשו מוצאים בכל רחבי הבית, נתנו "אקמול" בכל שעה מהיממה, האכילו ורחצו, השקו וטיפחו, קנו בגדים וממתקים, לימדו וחינכו, שמעו והקשיבו, גערו ויישרו דרך, רצו לרופאי ילדים ועוד פעם רצו לבית מרקחת, הפסידו ימי עבודה, כלכלוהו ופרנסוהו שנים על גבי שנים.

קנו ועשו והתפללו ועמלו ויגעו וטרחו, וניגבו את הדמעות, וצחקו יחד ושילמו על אלפי דברים נחוצים יותר ונחוצים פחות (ונחוצים מאד פחות...), ושלחו למוסדות החינוך הטובים ביותר והסיעו ורכשו, וחיפשו חתן, ואחר כך גם שילמו ממון לדירה ולחתונה ולרהיטים ועזרו ועזרים גם לגידול הנכדים... בקיצור, ה"שווער" וה"שווער" של כולנו, של כל קוראי המאמר הזה, הם, בעצם, אבא ואמא של בן/בת הזוג שלנו, הסבא והסבתא של ילדינו והסבא - רבא וסבתא - רבא של נכדינו. אז לא מגיע להם לפחות קצת כבוד?!

עז היה רצוני להכיר את רבי חיים עוזר, ידעתי שהורי לא יתנו לי לנסוע. כרטיסים לרכבת הוצעו למכירה במחיר מוזל, אי לכך קניתי כרטיס והטמנתי אותו בנעלי

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, בשיחה עם האדמו"ר מבוהוש, על היכרותו את גדולי עולם

החפץ חיים לא נתן לרבי חיים עוזר להתחמק, הפציר בו מאד ולא נתן לו מנוח. לחץ שלא יסרב, אלא יקום ויסע לארצות הברית למען הצלת מוסדות התורה. אחר דין ודברים הפטיר ר' חיים עוזר ואמר: "יאמין לי, כבוד החפץ חיים, כי פשוט מטעמי בריאות, אינני מסוגל לקחת על עצמי את העול, לעזוב את הבית ולנסוע למרחקים". ברגע ששמע מרן החפץ חיים את הדברים, הכריז ואמר: "ווילנער רב, בריאותך חשובה בעיני יותר מכל צרכי עמך בית ישראל, והנני חוזר בי מהפצרותי". דברים אלו יצאו מפיו של אדם קדוש ששמר על פיו ולשונו ומדד כל מילה!

סיפור זה שמעתי מהחזן אי"ש שהיה שם בוילנא בשעת מעשה.

"אית לי רב בבבל איזיל איהויה"

עז היה רצוני להכיר את רבי חיים עוזר. והנה נקרתה לפני הזדמנות. בפולין כיהן ראש ממשלה בשם פילסוצקי, שהיה אוהב ישראל (אחרי מותו התחילו האנטישמים להרים ראש). בתאריך בו חל יום מותו, בשנה הראשונה, הוצעו למכירה כרטיסים לרכבת במחיר מוזל, כדי שיוכלו לפקוד את קברו ולחלוק לו את הכבוד הראוי לו. ידעתי שהורי לא יתנו לי לנסוע. אי לכך, קניתי

כרטיס והטמנתי אותו בנעלי.

סיפרתי לאבי שאני נוסע לקרעניץ. קרעניץ היה מקום נופש, והרבה גדולי עולם נסעו לשם, רבי שמעון שקאפ, הבריסקר רב, רבי ברוך בער ליובוביץ, ורבי יצחק הלוי שוסטה, שכונה הסקולוקער רב, והיה יודע בבלי ירושלמי בע"פ.

בקראק פגשתי את הרב שוסטר ושוחחנו בלימוד. השתעשענו בדברי תורה. תוך כדי שיחה גיליתי לו את סודי, שאני בדרכי לווילנא במטרה להכיר את רבי חיים עוזר. כנראה הדבר לא מצא חן בעיניו, וכאשר פגש את אבי - גילה לו שכונתי לנסוע לווילנא. אמי הזדעזעה, ובלילה כאשר הגעתי לרכבת, ראיתי את אמי שהגיעה לקראתי כדי להניאני מלממש את מבוקשי. בבכי נסער ונרגש התחננה וביקשה ממני שלא אסע לווילנא, בהוסיפה גם טעם לדבריה, כי שמוע שמעה אשר בוילנא יושבים בשבת ליד הגמרא עם סיגריה בפה. (באותם ימים, לא הכירו את יושבי הערים הסמוכות והרחוקות, מפאת ריחוק המקום, וניזונו כולם משמועות שונות ומשונות. רבינו הוסיף, שהיום כל העולם כן מכירים זה את זה, אך גם זה חסרון). אמא פחדה שאתקלקל.

נו, מה אפשר לעשות כשאמא בוכה? חזרתי על עקבותי ונסעתי הביתה. אך עדיין לא התייאשתי. הפצרתי באבי שיתן לי רשות לנסוע, הבהרתי לו שאין לי שום מטרה אחרת, חלילה, אלא אך ורק להכיר את רבי חיים עוזר. אחרי הפצרות חוזרות ונשנות, ניאות אבי לתת לי רשות ונסעתי לווילנא.

"אנשי חיל יראי אלקים" (שמות י"ח, כ"א)

זכיתי להכיר גדולי עולם רבים, מספר רבה של אנטוורפן, הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, וביניהם את רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצוק"ל, גדול הדור.

כשהחפץ חיים הלך לעולמו, הייתי בחור צעיר. זוכר אני את זקניו שהיה עשיר גדול (ממשפחת אמון). בביתו היתה גינה גדולה. אני לא הכרתי אותו בתור עשיר במהלך חייו איבד את נכסיו, אבל הגינה נשארה. אני זוכר שנשכבתי בגינה, ובכיתי שלא זכיתי להכיר את החפץ חיים, על אף שהייתי באותו דור.

קיבלתי על עצמי שאת רבי חיים עוזר אני חייב להכיר.

החפץ חיים העריך מאד את רבי חיים עוזר. ואספר לכם מעשה נורא:

הרי ידוע שהחפץ חיים היה איש ששמר פיו ולשונו, הרי חיבר ספר על שמירת הלשון. ומעשה שהיה כך היה: רבי חיים עוזר כיהן כיושב ראש ועד הישיבות בליטא, וביום מן הימים הדרדר המצב הכלכלי כל כך, עד שהישיבות בליטא עמדו על סף קריסה והתמוטטות ל"ע.

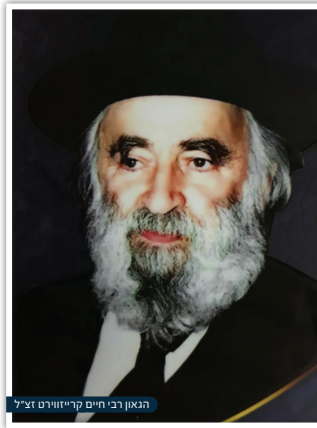
כבר לא היה לאן לפנות, והגיעו למצב אשר אין הקומץ משיב את הארי, ואין הבור מתמלא מחולייתו.

מתוקף תפקידו כנשיא, ראש וראשון לכל בני הישיבות, היה עליו לדאוג לרווחתם הגשמית והרוחנית כאחת. בראותו שאין עצה ואין תבונה, פנה רבי חיים עוזר בלית ברירה למרן החפץ חיים זצ"ל, וביקש ממנו שיואל בטובו לקחת על עצמו נסיעה ארוכה ומפרכת ליבשת אמריקה, ולנסות לגייס כספים למען הציל את בני הישיבות מחרפת רעב.

החפץ חיים זצ"ל דחה את הבקשה, הצטדק והסביר שאינו מסוגל לקחת על עצמו את המשימה החשובה, בטענה שלא יצליח כי אין לו השפעה. "אני יהודי זקן, נמוך קומה, מי מכירני? בסך הכל מחבר של ספר קטן ובעילום שם, מי ישעה לדברי ומי יתייחס לבקשותי ופניותי?...? תהה.

"אך מאידך, כבודו, הרב מוילנא", פנה לרבי חיים עוזר, "לו נאה ולו יאה להירתם למשימה, הרי הינו איש מפורסם מאד, ובודאי יצליח ביותר להלהיב את ליבות אחינו בית ישראל הנמצאים בארצות הרווחה, לחץ חושים ולתרום למען הישיבות הקדושות". הוא המשיך לטוות את קו מחשבתו והסביר: "הרי לשם מה יש בו מן התועלת להיות מפורסם, אם לא בשביל לעזור ולפעול למען היהודים וכלל ישראל".

(דברים כדברנות שבודאי טמנו בחובם מסר חשוב שנקלט במוחו ותודעתו של רבינו זצ"ל עד סוף ימיו).

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל

הוא שמע מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה הכין גדול לדור הבא, את האברך הצעיר, רבי חיים פנחס שיינברג. אביו התמלא ברגש רב, ויצא בריקוד של שמחה בתוך חנותו

קשרי הידידות וההערכה בין הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל לגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

הגדולה. וכשנערכה מסיבת פרידה בטרם עלה רבינו ארצה, נשא רבי משה דברים נרגשים, והתבטא שארה"ב מפסידה אדם גדול שהיא כל כך צריכה לו, עד שבלכתו יווצר חלל בעולמה של יהדות ארה"ב. גם בשבתו של רבינו בארץ ישראל, התייעץ עמו הגר"מ כמה פעמים בענייני הלכה, ולא אחת הורה להמתין בדיני תורה עד ימי הפסח, בהם רבינו יבוא לאמריקה ונשמע דעתו בעניין.

פעם אף הזמינו במיוחד לבוא לארה"ב, מיד לאחר שחזר להתערב באיזה סכסוך בהנהלת ישיבה אחת, ואכן רבינו הגיע, אולם חזר מיד כשראה שאין לו מה לנסות להתערב.

הגר"מ פיינשטיין: "הקב"ה הכין גדול לדור הבא"

עד כמה העריך רבי משה את רבינו כבר באותם שנים, סיפרה אחייניתו של רבינו הגב' אסתר רייזל נובל, שגדלה בבית הוריו מזיכרונה: ערב אחד נכנס אביו של רבינו לבית מסחרו בסערת רגשות. הוא סיפר לרעייתו, שפגש עכשיו ברחוב את הגאון רבי אפרים אשרי זצ"ל, (רב מפורסם משרידי ליטא, שהתפרסם בספרו, 'שו"ת ממעמקים', שאלות שנשאל בימי השואה), ובתוך הדברים סיפר לו הרב אשרי, שמע זה עתה מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שהקב"ה הכין "גדול" לדור הבא. הוא נקב בשמו של האברך הצעיר, רבי חיים פנחס שיינברג. רבי יעקב יצחק, אביו של רבינו, התמלא ברגש רב, ויצא בריקוד של שמחה בתוך חנותו, יחד הודו שניהם להשי"ת בהתרגשות למשמע בשורה זו.

(מתוך 'מגדלתו ומרוממתו')

"יהודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו" (שמות י"ח, ט"ז)

הקשר בין שני גדולי העולם, רבי משה פיינשטיין זצוק"ל ורבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל, החל, כאשר הגיע רבי חיים פנחס להתגורר בשכונת האיסט סייד של ניו יורק, שם התגוררו בשכנות, והיו מרבים לשוחח בלימוד. תקופה מסוימת היתה להם קביעות של הליכה משותפת מטעמי בריאות, כאשר בדרך היו משוחחים ביניהם בלימוד.

השכנים באזו, זוכרים בעיקר את הקשר המיוחד שהיה ביניהם בימי חג הסוכות, אז היו השכנים יושבים בסוכה משותפת, שכן, באותם ימים לא היו באיסט סייד סוכות פרטיות בבתים, והתושבים היו מקימים סוכות גדולות בין הבניינים.

שכונת האיסט סייד של אותה תקופה היתה משופעת בגדולי תורה והלכה, שהגיעו מארצות אירופה לאחר המלחמה. בסוכות המשותפות היו מתנהלות פגישות ושיחות מעניינות. שיחות ממושכות התנהלו גם אצל רבינו עם הגאון רבי משה פיינשטיין, בליבון משותף של ענייני הלכה, תוך מתן כבוד רב זה לזה.

לאחר פטירתו של הרב פיינשטיין, נשא רבינו דברי מספד בישיבת מיר בארה"ב, ובתוך הדברים אמר שהעולם מתפעל מספרו של רבי משה, ה"אגרות משה", אך באמת יש להתפעל מה"דברות משה", ספרו על מסכתות הש"ס, שם רואים אפילו יותר את היקף העושר העצום, ועיון התורה המעמיק של רבי משה.

רבי משה עצמו החשיב מאד את דעתו, וכמה פעמים ליבן עם רבינו עניינים בהלכה. פעם כשנצרך לבי"ד חשוב בעניין סבוך, אמר לאחד מראשי המוסדות, שבחודש אדר כאשר יגיע הגר"פ שיינברג, נערוך ב"ד לעניין המדובר. כמו כן, בתקופות שגרו בשכנות ארע, שכאשר הגיעו שאלות בענייני חושן משפט - הפנה את השואלים לרבינו, באמרו שהוא מומחה גדול בזה.

כאשר עזב רבינו את ארה"ב, הצטער מאוד רבי משה. בעיני רוחו ראה את רבינו כמי שעתידי לשאת עמו את עול ההוראה בארה"ב

<< המשך מעמוד קודם

"כל אחד ואחד נדמה לו פאמטו"

רבי חיים עוזר התייחס לכל יהודי כאל בן יחיד, כאילו היה זה מכרו היחיד! בהיכרותי עם רבי חיים עוזר, אמרתי לעצמי, שרבי חיים עוזר חושב רק עלי, וכשידברתי עם אנשים אחרים, סיפרו לי על אותה תחושה - לגביהם.

הרי זה דבר מפליא ומעורר התפעלות, להרעיף הרגשה אבהית על כל אחד ואחד, עד שנדמה לו לכל אחד ואחד שהרב חושב רק עליו. (מתוך 'מ"ם חיים')

פעמיים הייתי בוילנא. פעם ראשונה היתה עוד לפני המלחמה, וזכיתי להיות שם כמה שבועות. והתאכסנתי אצל בעל המרחשת: כאשר הגעתי בפעם השניה לוילנא, היה הבית מלא באנשים שבאו אל הרב. ביקשתי להכנס לרבי חיים עוזר ולהשתעשע עמו בדברי תורה, אך רבי חיים עוזר דחה אותי בהתנצלות, שהיום הוא מתעסק בהצלת ישראל, והוי בגדר "עת לעשות לה' הפרו תורתך". הוא הסביר שזה הזמן שהוא מחויב להקדיש את מלוא תשומת הלב לכל יהודי ויהודי, הפונה אליו מתוך מועקה.

הרב וואזנר עטף את העוף והשליך אותו לפח האשפה, פתח את המקרר הקטן שלו, לקח עוף אחר, הגיש אותו לשליח: "תאמר למשגיח בשמי, שכמרא דאתרא אני אומר לו שחזרתי בי, ומותר לו לאכול את העוף בשלווה ושמחת החג..."

מרן בעל 'שבט הלוי' זיע"א עם השאלה שהתעוררה בבית מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זיע"א

אבל חובה עליי לדעת מניין לו שאדם גדול אני, אם מפי השמועה וכדו', נפשי יודעת מאד שחדל-אישים אנוכי, חרפת אדם ובזוי עם. ואם כך, הבשר כשר גם עבורי. אבל אם יש לו ידיעה אמיתית על גדלותי, שאני לא יודע עליה, אני סומך עליו בזה להטריף את הבשר. חזרתי לבית הרב וואזנר. הוא הסתכל אליי שעה ארוכה בכאב. השפיל את ראשו, ולחש לעצמו את המימרא: 'אוי לו לדור שאתה... שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים... הכאב שלו היה מוחשי. כאב על כבוד התורה הנרמס. על עניות המנוולת את בתיכם של תלמידי חכמים, שאינה מניחה למשגיח מפוניבז' תכית עוף משלו לחג....

הוא ניגש בשקט ללא אומר ודברים למטבח. הצצתי מהצד... הרב וואזנר עטף את העוף המסופק והשליך אותו לפח האשפה, פתח את המקרר הקטן, החורק שלו, חיפש שעה ארוכה עד שמצא עוף אחר, הגיש לי אותו בחרדת קודש ואמר: 'תאמר למשגיח בשמי, שכמרא דאתרא אני אומר לו שחזרתי בי, ומותר לו לאכול את העוף בשלווה ושמחת החג...'

המום לקחתי את העוף המוחלף, ויצאתי מהחדר. עוד מהשביל שמעתי את קולו של הרב וואזנר הומה לעצמו, וייסוריו נספגו בווידי דמו: 'אוי לו לדור שאי אתה יודע בצערן של תלמידי חכמים - - - צערן של תלמידי חכמים - - -'
"ואילו היית יודע", אמר אחר כך השליח בהתפעלות, "אילו היית יודע איך עשה עוף עלוב אחד, שני גדולי עולם לאנשים מאושרים! הרב וואזנר היה מאושר שהאכיל מפתו את עמוד העבודה שבדור, והמשגיח מפוניבז' ששמחת החג שלו היתה שלמה, שהמרא דאתרא הכריע הלכה למעשה, שלאדם גדול הוא! - - -"
(מתוך 'זילא שבט הלוי בלבד')

"כִּי יבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֲלֵיכֶם" (שמות י"ח, ט"ו)

הנה סיפור מרטיט לב, על ה"להורות נתן בלבנו" של רבינו. ליל פסח תשי"ח במעונו של מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל. 'תקופת הצנע' ששררה בתקופה היא, מיררה את חיי התושבים בארץ, והעצימה את העוני המחפיר שהטיל בלאו הכי את חיתתו בסמטאות בני ברק. פניא דמעלי פסחא השיגה הרבנית, רעיית המשגיח מרן רבי יחזקאל לוינשטיין, עוף אחד, שהיה אמור לפרנס את משפחתה למשך כל שבוע החג.

כשעסקה הרבנית במלאכת בישול העוף, התעוררה בו 'שאלה': לא היתה זו 'שאלה' הלכתית גרידא, אלא שאלה של - האם יפלוש הרעב בחרבו השלופה למעונו של השרף. 'התארחתי בליל החג ההוא במעונו של המשגיח', סיפר תלמיד ישיבת פוניבז', שהיה קרוב גם לרב וואזנר, "כשמשמע המשגיח שהתעוררה 'שאלה' בעוף, סירב לקבל אחריות, וביקש ממני ללכת עם העוף למעונו של מרן הגר"ש וואזנר, שיכריע בעניין.

נכנסתי למעונו של הרב וואזנר. הוא כבר החל בהכנות לסדר. כשמשמע ששליח המשגיח אני, זינק ממקומו בחרדת קודש, וליווה אותי לחדר אחר, נטל את העוף, וזכוכית מגדלת, וניגש לסוגיה כאל שאלת חיים.

מסתבר שה'שאלה' שהתעוררה היתה אחוזה בסבך דעות הפוסקים. הרב וואזנר הניח את העוף המבוש בקרן זוית, וקרא לעזרתו עשרות ספרי שו"ת ואחרונים, שהחלו להיערם על שולחנו. בני הבית ממתניים שעה ארוכה להתחלת הסדר, והרב וואזנר מפלס את דרכו בעב-הענן של שאלת הכשרות.

"ואז", סיפר השליח, "הרים הרב וואזנר את עיניו, ולחש לי בחרדה גדולה: 'זהו מן הסתם מזונו היחיד של המשגיח לאורך כל ימי החג, אה?'

'מזונו היחיד', אישרתי בשקט. הרב וואזנר נאנח אנהא מרה, ולחש כשהכאב הציף את עיניו: 'תלמידי חכמים שרויים בצעה, רחמנא ליצלן... והרי יום טוב היום! הוא פתח שוב ספרי פוסקים, ושוב דפדף, ושוב נאנח. ואז אמר כך: 'תגיד לרבינו המשגיח, שהעוף כשר לאכילה. אבל, נו, יש בו 'שאלות' שנאלצתי להתיר... תגיד לו כך בדיוק: העוף כשר לאכילה לכל אדם, אבל אדם גדול כמו המשגיח, ראוי שימנע מאכילתו. חזרתי לבית המשגיח ואמרת לי דברים כהויתן. הוא הרהר מעט, וביקש את עזרתי בשנית.

'אם לא קשה לך', אמר לי המשגיח בתחנונים, 'חזור לביתו של המרא דאתרא, ושאל אותו מניין לו שאדם גדול אני... השתוממתי מאד, ועזות-נעורים שבי הביאה אותי לשאול את מרן המשגיח: 'למאי נפקא מינא מניין יודע הרב וואזנר על גדלותו?... 'בני הבית רעבים', אמר לי בפשטות, 'חובת אכילת בשר ביום טוב חלה גם עלי... אני סומך על הרב וואזנר כעל אורים ותומים...'

רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, שאל את רבי חיים סרנא זצ"ל, כמה חובות יש לישיבה, רבי חיים נקב בסכום של 100,000 ₪. רבינו יצא מהחדר, ושב כשבידו 60,000 ₪, כשהוא מתנצל שכרעג יש לו רק סכום זה, והוא ישתדל להשיג את השאר...

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל דואג ונושא בעול מקומות תורה רבים

שהחזיקו את ישיבתו שלו. פעמים רבות, אמר שיאמרו לגבירים של הישיבה שיתקשרו אליו, והוא מוכן להמליץ שיתנו לישיבות נוספות. אחד מראשי הישיבות סיפר, שרבינו קרא לאחד מתומכי הישיבה שסר למשמעתו, שביקר באותם ימים בארץ, וביקש ממנו שיעזור לישיבה פלונית. הוא הוסיף לבקש שלא ישוב חזרה לחוץ לארץ עד שיעזור לאותה ישיבה.

יהודי נכנס למעונו של רבינו. הלה החזיק כמה מוסדות תורה ונקלע למצוקה. רבינו הפנה אותו להרב יוסף שטרן שליט"א (מגדולי תומכי הישיבה, ומי שהקים את בנין ישיבת 'מיר ברכפלד' ואת בנין 'בית ישעיה' בירושלים), ואמר שיבקש ממנו שיעזור למוסדותיו. רבי יוסף בירר את הסכום לו זקוק אותו יהודי, והתברר שמדובר בסכום עצום, שלא יוכל לעמוד בו. רבינו לא וויתה, הוא ביקש משניהם לנסוע לבני ברק, להיכנס לביתו של שר התורה, הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שינסו שם להגיע לאיזו הסכמה.

רבי יוסף הוסיף, שאמנם יש לו בפועל את הסכום, אלא שהוא מיועד עבור הקמת ישיבת מיר ברכפלד, שנבנתה באותם ימים במודיעין עילית. הגר"ח פסק שאם כך המצב, הוא פטור מלעזור לאותו ראש ישיבה. כשנודע הדבר לרבינו, אמר לרב שטרן שהוא מוותר על זכותו, ומבקש ממנו שיפריש מהסכום סרצה לתת לישיבת מיר ברכפלד את הסכום שצריכים אותם מוסדות.

אהבה מקלקלת את השורה

השמועה שרבינו באהבת תורתו המופלגת, מטה שכמו לשאת בעולה של תורה בכל עולם הישיבות, פשטה מפה לאוזן בלחישה. מפעם לפעם הגיעו ראשי ישיבות וכוללים, שנקלעו למצבים כלכליים קשים לתנות את מצבם, וכשרבינו יכול היה, השיג עבורם תרומות בסכומים גדולים, כאשר חלק מאותם ראשי ישיבות - אפילו לא הכיר גם בתקופות שישבת מיר עצמה הייתה בקשיים כלכליים, שאז מטבע הדברים היה רבינו מנוע מלסייע למוסדות אחרים, קלקלה האהבה את השורה, והוא נתן מכיסו הפרטי.

ראש ישיבה אחד בא לפעמים ותינה את צעריו, על מצבה הקשה של ישיבתו. רבינו נתן לו סכום עצום. כאשר יצא הלה מביתו שאלוהו מקורביו: "היתכן, הלא ישיבת מיר במצב כל כך דחוק?" ענה רבינו, שהבחין מדבריו של אותו ראש ישיבה, שהוא עומד על סף יאוש שעלול להביא אותו לסגירת הישיבה, ולכן נתן ממכספו הפרטי, מבלי שהלה ידע זאת.

מספר הגר"ר בן ציון גוטפרב, ראש ישיבת תורת ה', שהיתה תקופה שישבת "המתמידים" היתה במצב קשה והוא נכנס לרבינו עם ראש הישיבה הגר"ר לייב מינצברג שליט"א, לבקש אם יוכל לסייע לישיבה בשעתה הקשה, הם הקדימו ואמרו, שידוע להם היטב העול הכבד שמונח על כתפיו, אולם היות וידוע שראש הישיבה הקודם הגאון רבי אליעזר יהודה היה מסייע לישיבות אחרות, לכן הם מהינים לבקש, אולי יש ביכולת הישיבה לסייע. חייך רבינו ואמר

ממשך בעמוד הבא <<<

"וְהַיְיָתֵם לִי סִגְלָה מִקֵּץ הַעַמִּים" (שמות י"ט, ה')
לשאת בעול מקומות התורה

לא אחת, כששמע הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר, על ישיבה שמתקשה להתמודד עם מצבה הכלכלי, היה שולח סכומי כסף נכבדים לראשי הישיבה, כדי לשאת איתם בעול הכבד. היו ישיבות שכששמעו על מצבם הקשה, אף שלא התבקש לסייע, קרא לראשי הישיבה, והשיא להם עצות כיצד לחלץ אותם ממצבם. לא אחת סייע לישיבה, ומימן את אחזקתה במשך תקופה, עד שראשיה העמידוהו על רגליה.

סיפור מופלא, סיפר הגר"ר אלחנן שוימה:

פעם, באחד מימי בין הזמנים, הלך רבי אלחנן עם הגאון רבי חיים סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון, בשכונת בית ישראל. כשחלפו ליד ביתו של רבינו, אמר רבי חיים למלווהו, אולי כדאי להיכנס ולבקר את ראש הישיבה. הרב סרנא סבר שאם ההשגחה העליונה זימנה אותו לכאן - עליו להיכנס.

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

כשנכנס, התעניין רבינו, הרב פינקל, במצב הישיבה, ובמצב בריאותו של רבי חיים. היה זה תקופה קצרה לאחר שהגר"ר עבר ניתוח והוא סיפר על כך, והזכיר בתוך דבריו את העול הכבד שמוטל עליו באחזקת הישיבה. רבינו התעניין, ושאל כמה חובות יש לישיבה, רבי חיים נקב בסכום של כמאה אלף שקל. רבינו יצא מהחדר, ושב כעבור כמה דקות כשבידו כשישים אלף שקל. הוא הושיטו לרב סרנא והתנצל בפניו שכרעג יש לו רק סכום זה, ובימים הקרובים הוא ישתדל להשיג את השאר.

ראש ישיבה בא לרבינו בערב ראש חודש, וסיפר לו שחסר לו סכום כסף גדול כדי לשלם את המשכורות בישיבתו. הוא ביקש שרבינו ילוה לו לכל הפחות סכום של ששת אלפים שקל לתקופה מסוימת. רבינו הפנה אותו לרבנית שתתן לו את מבוקשו. עודם סופרים את הכסף, נכנס רבינו בהתלהבות ונתן לו כהלוואה ששת אלפים דולה. התברר שמישהו נכנס, ונתן לראש הישיבה ששת אלפים דולה. רבינו הזדרז לתת לראש הישיבה שהיה אצלו סכום זה, שהיה גדול פי ארבע ממה שביקש.

אחד מראשי הישיבות הגדולות פגשו, וסיפר לו על מצבה הכלכלי הקשה של ישיבתו. רבינו הגיב בפשטות: "שבוע הבא אני נוסע לאנגליה, בעז"ה אשתדל לפעול גם עבור ישיבתך".

"צדק מושלך ותן לו"

לפעמים היה שולח ראשי ישיבות לאותם 'תמכין דאורייתא';

כשיהודים שנפצעו באורח אנוש, והסיכוי להמשך חייהם היה אפסי, היה הרבי מתיישב לכתוב תשובה על בהמה שנפצעה באופן דומה, והיפש בכל כוחו להוכיח שאינה 'טריפה' ויש לה יכולת לחיות... תשובות אלה, הביאו מזור לאותם יהודים

הגה"צ רבי אליהו שמואל שמרלר שליט"א, ראש ישיבת צאנז, חושף טפח משעות ההוד בכתבית התשובות ההלכתיות של כ"ק מרן האדמו"ר ה'שפע חיים' מצאנז זי"ע

...

ראש הישיבה שליט"א מוסיף ומספר על גודל תשוקתו השמימית של הרבי לגדל דור של 'יודעי ש"ס', כפי אשר זכה אכן להקים ברשת 'מפעל הש"ס' ו'כוללי הש"ס', כאשר אלפי אברכים מכל שכבות הציבור נבחרים מדי חודש בחודשו על עשרות דפי גפ"ת: "לפני כארבעים שנה, פרסם הרבי זי"ע מודעה בעיתונות החרדית, בה הודיע שכל איש אשר יזבנו לבו ללמוד את כל התלמוד בבלי, ויגיע אליו להיבחן על הש"ס, יקבל מעמו על אתר מענק גדול של 25,000 דולר, סכום עתק, בפרט באותם ימים... היה מי שהעיר לרבי באותו מעמד, שאפשר ומאות יבואו, מה שיגרם לרבי לשלם כספים גדולים, למעלה מכפי יכולתו. הרבי חיך, ואמר באהבת התורה כי רבה: 'אוי... כמה מתאוה אני שיעשוני ל'פושט רגל', על ידי אותם מבחנים על כל מסכתות הש"ס".

"מקרה דומה אירע, כאשר ייסד הרבי צוק"ל את 'מפעל הש"ס', וקבוצת עסקנים נכנסו אל הקודש פנימה, שם הביעו את שאלתם, אמאי מפזר הרבי מעות רבות כל כך עבור אותם אברכים, אותם כלל אינו מכיר, בעוד שהמוסדות הקדושים שהקים הרבי לאנשי שלומם, זקוקים אף הם לתקציב מכובד.

תשובתו של הרבי זי"ע היתה נחרצת: 'אין אני צריך לחסידים ולאנשי שלומם! דבר אחד רוצה אני - אברכים השוקדים על תלמודם, ונבחרים על עשרות ומאות דפי גפ"ת! זוהי תקוותי ושאיפתי, ועל כך אתן מכספי לאותם אברכים, גם אם אינם נמנים על אנשי שלומי כלל ועיקר!'

תשובה להכשיר

על מרנא ה'חתם סופר' זי"ע, מספר ראש הישיבה שליט"א, שישב פעם זמן ארוך בפלפול ובסברא, כדי להכשיר שאלה מסוימת בבהמה שהובאה אל שולחנו. כאשר אחד התלמידים שנכח במקום ניסה להקשות על מהלך ההכשר, נזקק ה'חתם סופר' ברעז: 'חדל, זו סכנת נפשות! כי אותו צדיק בתשובותיו ההלכתיות אותן כתב, כיוון לפעול רפואה וישועה אצל יהודים.

המשך בעמוד הבא >>>

יְהוּדֵי עַתְּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּהּ (שמות י"ח, כ')

"עבודת הקודש בכתבית התשובות, היתה מסכת בפני עצמה. שעות רבות זכיתי לעסוק במחיצת הקודש, בעת הכנת וכתבית התשובות. היו תשובות שזמן כתיבתם מאסוקי שמעתתא עד לאלבא דהלכתא, אך משך כמה שבועות..."

רבי אליהו שמרלר שליט"א, ראש ישיבת צאנז,

מגולל בפנינו את סיפורו של שאלה סבוכה שהגיעה לשולחנו של הרבי. השאלה היתה על מטחנת חיטה, שבלא יודעין נטחנו בה חיטים של שנת השמיטה. משך שלושה שבועות התייגע הרבי, בהיעזרו במאות ספרי שו"ת, עד שמצא פתח להתיר את השגגה, כאשר במרבית מהזמן זכה ראש הישיבה שליט"א, להיות לעזר בהכנת הדברים ובהעלאת הדברים על גבי הכתב.

"היה זה בליל שבת קודש, לאחר מציאת ההיתה, כשעם סיום שולחנו הטהור, אותו ערך הרבי בהתלהבות עצומה שסחטה

ממנו את לשד עצמותיו, זימן אותי הרבי לעלות

עמו לביתו, שם המשיך וישב עד השעה ארבע לפנות בוקר ועסק עמי בצדדי היתר המורכבים. מששם הרבי לב לשעה המאוחרת, שלח אותי לנוח מעט. פניתי אל ביתי ועליתי על יצועי, אך לא לזמן רב. בשעה שש, כבר נקש משמשו של הרב על דלת ביתי, והבהיל אותי אל בית הרבי, על פי בקשתו האישית.

בהגיעי אל ביתו, נאוה קודש, ראיתיו יושב לצד השולחן ועליו ערימות ספרים מוגבהות. כאשר רק הבחין בי, הוא אמר לי, כשברק בעיניו הטהורות: 'אתה יודע מדוע קראתי לך הנה בדחיפות? מאחר וכעת מצאתי 'ירושלמי', בו יש ראייה למהלך שכתבתי בערב שבת קודש. חששתי שמא עד למוצאי מנוחה אשכח את פרטיה של ראייה זו, לכן זימנתי אותך הנה בבהילות, בכדי שתוכל לסייע בידי עם צאת השבת!'

<<< המשך בעמוד קודם

לאחר כמה ימים נסע רבינו לארה"ב, היו אלו ימי המיתון בארה"ב, והמגבית לא הצליחה. רבינו חזר ארצה עם פחות כסף ממה שציפה, והרבה פחות ממה שהישיבה נצרכה לו. מיד לאחר שרבינו שב, הגיע אותו ראש ישיבה לגבות את "שלו". רבינו כלל לא דאג לספר לו על כשלונו של המגבית ונתן לו סכום של כמה אלפי דולרים מכיסו, אותו נאלץ ל"גלגל" ולפרוע במשך תקופה.

(מתוך 'ובכל נפשך')

שכרע המצב בישיבה שאין כסף בקופת הישיבה בכלל, ומידי חודש חושבים איך לפרוע את חובותיה של הישיבה בחודש זה. הוסיף רבינו וסיפר, שהיה אצלו בימים האחרונים ראש ישיבה אחד, וביקש את עזרתו וענה לו את אותה תשובה, שכרע המצב הוא, שאין הקומוץ משביע את הארי. הגיב אותו ראש ישיבה ואמר לרבינו: "ראש ישיבת מיר! הלא כשהינכם יוצאים לחוץ לארץ, כל העולם מציפים אתכם בכסף וזהב, ואין לי ספק שגם ישיבתנו תוכל ליהנות מאותם אוצרות, בטוחני שתוכלו לדאוג גם לה!"

שש-עשרה שעות(!) בהם הפסיק הרבי, רק כאשר היה עלינו לצאת ולהתפלל. הרבי ישב עמי ללבן את כל פרטי ההלכה בשאלה קשה זו. כעבור שש-עשרה שעות, סיים הרבי להכין את התשובה, המנמקת את כשרות העופות.

היתה זו שעת עלות השחר. הרבי פנה ואמר לי: 'עוד כמה שעות ייכנס חג הסוכות, וההכנות מרובות הן, שוב נא לביתך!' פרשתי לישון מעט, ובטוח הייתי שאף הרבי סר לנוח מעט לאחר יגיעה קשה זו, ללא אכילה וללא תנומה קלה.

למחרת שאלתי את הבחור המשמש, מה אירע לאחר שעזבתי את בית הרבי. השתוממתי לשמוע שהרבי לא פרש כלל למנוחה, אלא, על אתר שלח לקרוא לאברך שיקליד במכונת כתיבה את התשובה הערוכה והארוכה. משסיים האברך את ההקלדה - הזמין הרבי מונית, ושלח את התשובה בידי שליח לידי השואלים בירושלים.

מיהרתי ונכנסתי אל חדרו של הרבי. הבחנתי בו כשהוא עומד ובידיו העוף הירושלמי המייצג את כשרות העופות כולם, ועדיין הוא ממשמש בריאות ומעיין באיברים. משהבחין בי, הפטיר בחיוך: 'סוכה אין לי, ואף אם אבנה מהר, לא יהיה לי נוי סוכה, מה יהיה? אלא זאת שהצלתי יהודים מהפסד מרובה, זה יהיה הנוי סוכה שלי...' (חלקים מראיון המבשר, פרשת מקץ תשעז)

בדומה לכך, מספר לנו ראש הישיבה שליט"א, על כמה תשובות הלכתיות, אותם רשם כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז זצוק"ל, במטרה לפעול רפואה שלמה ליהודי שנחלה. היו אלה מקרים בהם הודיעו לרבי על יהודים שנפצעו באורח אנוש, כך שעל פי דרכי הרפואה - גופם נהרס עד היסוד, וכל סיכוי להמשך חייהם הינו אפסי למדי. הרבי היה מתיישב לכתוב תשובה על בהמה, שנפצעה באופן דומה לפציעה, שדבריה הובאו לפניו, וחיפש בכל כוחו דרך להתייר ולהכשירה ולהוכיח שאינה 'טרופה', אלא שיש לה יכולת להמשיך לחיות... תשובות אלו, שנכתבו אגב טבילות ארוכות במקווה הטהרה, הביאו מזור לאותם יהודים, שנפסק בהם על פי גדרי ההלכה, מוגדרים המה כמי שיש להם עוד את היכולת לחיות. והדברים נפלאים ונעלמים.

"נוהג אני לספר", ממשיך ראש הישיבה שליט"א במתק שיחו, "על שנה אחת, בימים שבין יום הכיפורים לסוכות. באותו זמן הגיעה לרבי שאלה קשה, על כמות גדולה של עופות שנשחטו בעיה"ק ירושלים. היו רבנים שהטריפו את כל כמות העופות הגדולה, והיו רבנים כמו הגאון רבי מאיר ברנדסדורפר זצוק"ל ועוד, שלא רצו להכריע, אלא לשמוע את חוות דעת קודשו של הרבי. היה זה יום קודם חג הסוכות. הרבי זי"ע קרא לי, יחד ישבנו

”ריבוננו של עולם, אני מבטיח לך, לא אצא מפה כל עוד לא תתמלא בקשתיו!” הוא פרץ בבכי כשדמעות רותחות זולגות מעיניו.

עולם, אני מבטיח לך, לא אצא מפה כל עוד לא תתמלא בקשתיו!" והוא פרץ בבכי כשדמעות רותחות זולגות מעיניו. לאחר כמה דקות, השתנה סבר פניו. הוא פצח בריקוד של שמחה ושב אל העיירה. אם הרביה יצא מן העיגול, אות וסימן הוא כי נתמלאה בקשתו... סיים התלמיד.

הבחורים חייכו והחפץ חייך אף הוא. לא הודה אך גם לא הכחיש. שתיקה כהודאה.

הבה נתחזק, לגשת לכל מצוה וברכה בהרגשת זכות. זכינו לברך ברכה. מוטב לנו לעבור ייסורים, לעבור את כל החיים בעולם הזה, בשביל לזכות לקיים מצוה ולו פעם אחת בחיים. על אחת כמה וכמה, משניתנה לנו הזכות העצומה הזו בכל תפילת שמונה עשרה, בכל ברכת המזון, כמה עלינו לברך בשמחה, עם כל הלב, בלהט של אש...

"ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום!"

בספר ואת הבימה. עמדתי רועד כולי, בהביטי במחזה הנורא, כמוהו לא ראיתי מעולם, ולא יכולתי להוציא הגה מפי.

שעה שלמה נמשך המחזה המופלא, עד שסגר ר' נחומק'ה את ספרו, ולאט לאט הלכה האש ודעכה. הרבי החזיר את הספר לארגז הספרים ויצא בלאט, ואילו אני נותרתי נעול בבית הכנסת כשכולי נפעם ממראה עיני. לפנות בוקר שב הגבאי, הדליק את האח, חימם את המים, ואילו אני חמקתי ומיהרתי חזרה אל הישיבה."

כך סיפר החפץ חיים לתלמידיו על רבו הגדול, שכאשר למד, היו אצלו הדברים שמחים כנתינתם בסיני, ואף האש ירדה ממרומים כבמעמד הר סיני.

ר' ברוך בער שמע את הסיפור ופניו אורו. "אמור לי", פנה לר' שלום, "על מי היה הסיפור הגדול שסיפרת?"

"מה השאלה?" תמה ר' שלום, "על רבי נחומק'ה מהורודנא, האם כבודו לא שמע את דברי?"

"סיפור אחר אני שומע ממך", ענה ר' ברוך בער, "העובדה שהאש ירדה מן השמים, והקיפה את השרף המקובל האלוקי, רבינו נחומק'ה מהורודנא, זו בכלל לא שאלה, מילתא דפשיטא... אך נדהם אני מרבינו בעל החפץ חיים, נער צעיר לימים שראה במו עיניו הרכות את אש התורה. על כך אני מתפלל. אות וסימן הוא, כי כבר מגיל רך שמר על עיניו, על דיבורו ועל מחשבתו, כי תורה שהיא אש, היורדת מן השמים - לא כל אחד זוכה לראות..."

במעמד הר סיני התעלו עמ"י לדרגות כה גבוהות, שזכו לראות את האש השמימית הזו יורדת מן השמים, וקיבלו את התורה במכוות אש. עד היום נותרה לנו התורה חמה כאש יוקדת, ועלינו לקיימה במסירות ועם כל הלהט.

המשיך ר' שלום שבדרון לספר, על הלהט דקדושה של מרנא החפץ חיים: באותו ערב שבת, בו ישבו הבחורים עם רבם החפץ חיים, סח אחד התלמידים "שמענו שרבינו עקב אחר הרביה שלו, אף אני עקבתי יום אחד אחרי ראש הישיבה, וראיתי יוצא מן העיירה ומקל בידו. מיהרתי בעקבותיו, וצפיתי בו מרחוק.

הרביה נעמד במגרש שמם, וסימן במקלו עיגול בחול, נכנס לתוך העיגול והתחיל לדבר עם הקב"ה, כדבר בן אל אביו: 'ריבוננו של

"הקצין איים לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפצין, הוואל נא לבדוק אם הכל בסדר!"

הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצוק"ל ויתר על כל רכושו למען שמירת שבת

הרב אהרן כהן

"זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ" (שמות כ', ז')

במסכת שבת (ל"ג:) מביאה הגמרא את סיפורו של ר' שמעון בן יוחאי שהיה במערה יחד עם בנו ר' אלעזר שנים עשרה שנה. כשיצאו מהמערה ראו שני הצדיקים אנשים זורעים וחורשים בשדה, ואמרו "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חזרו למערכתכם" וכו'.

שנים עשרה חודש אחרי שחזרו למערה אמרה להם בת קול שיכולים הם לצאת. כשיצאו בשנית ראו אדם שהיה אוזח שתי חבילות של הדסים וכששאלוהו מדוע מחזיק שתי חבילות, אמר להם אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמו, אמר ר' שמעון לבנו "כמה חביבין מצוות על ישראל" ונחה דעתו.

רשב"י הקדוש לא התפעל מיהודי המניח תפילין או לובש ציצית וכד', מה שגרם לו להתפעלות יתירה היה יהודי המחבב את השבת, כה גדולה היתה הזכות הזו בעיניו עד שנחה דעתו.

בספר "הכל לאדון הכל" מספרת הרבנית רוחמה שיין ע"ה על אביה הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, מחלוצי עולם התורה בארצות הברית. דבקוהו בקיום המצוות בכלל ובשמירת השבת בפרט, היו לשם דבר. קיום רצון ה' היה אצלו בראש משאת נפשו מעבר לכל רצון גשמי. וכך מספרת בתו:

"אבא ואמא יצאו למסעם לארץ ישראל בקיץ תרצ"ט, הם היו אמורים לעגון בנמל חיפה ביום רביעי. נעשו סידורים עבורם לשהות מספר ימים בביתם של הרב אלפא ורעייתו, בחיפה. בהיותם בלב ים קיבל רב החובל הוראה להפליג בנתיב עוקף, מחשש שמא הטילו מוקשים במימי הים התיכון, מפאת המלחמה העומדת בפתח. במקום להגיע ביום רביעי, כמתוכנן, עגנה האונייה בנמל חיפה ביום שישי, שעה אחת לפני השקיעה. שעות אחדות קודם לכן, פרצה מלחמת העולם השנייה, עם פלישת גרמניה לפולין.

מגבירי קול האיצו בנוסעים לעזוב מיד את האוניה, ולפרק את כל המזוודות על הרציף, כשהנוסעים אחראים לפנותם במהירות האפשרית. מהומה שלטה בכל! אבא ואמא היו מודאגים ביותר, איך יוכלו לטפל במטענם, כשעליהם לעזוב מיד את הנמל, וכמוכן להגיע לביתו של הרב אלפא מבעוד מועד, לפני כניסת השבת?? אבא חיפש את המזוודה שהכילה את ספר התורה, הטלית והתפילין שלו, ואמא לקחה רק את תיק היד, הם פילסו את דרכם ברציף, וביקשו לראות את הקצין האחראי.

הקצין האנגלי, אדם גבה קומה, האזין להסברו של אבא: "מעולם לא חיללתי שבת! להגיע לארץ הקודש ולחלל את השבת כאן - לא בא בחשבון!" דמעות שטפו את לחייו של אבא. הקצין ענה: "רבי, פרצה מלחמה, אנו מפנים את האוניה ומשאירים את החבילות על הרציף, כשעוזבת האוניה - חייב גם הרציף להיות מפונה!"

"לא אכפת לי מחפצינו", ענה אבא, "רק החתם את דרכונינו, כדי שנוכל לעזוב!"

הקצין הסתכל באבא במבט מוזר: "כמה מזוודות יש לך?"

"ששה עשר ארגזים בתא המטען, ותשע מזוודות בתאנו", היתה התשובה.

"האם אתה מבין שברגע שאתה עוזב, יישאר מטענך על הרציף מבלי שמישהו יהיה אחראי עליו? עד מחר בערב לא יישאר זכר לחפצין, הערבים ישדדו את הכל!" אמר הקצין בהדגשה. "אין לי כל ברירה, השבת כמעט נכנסת. עלינו להגיע העירה בזמן. אנא, רק החתם את דרכונינו, והנח לנו ללכת!" קולו של אבא עלה נואשות.

מתוך השתאות, קרא הקצין לקצין אנגלי אחר: "החתם את דרכוניכם, והרשה להם ללכת. הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו, ובלבד שישגיע העירה לפני כניסת השבת שלהם!..."

הקצין השני הביט באבא בתדהמה, כשהחתים את דרכוניכם ואישר את ניירותיהם.

אבא, אוזח במזוודה שהכילה את ספר התורה, ואמא, מחזיקה בתיקה, השיגו מונית והגיעו לבית הרב אלפא בדיוק בזמן, כדי

להדליק נרות שבת. במשך

כל השבת היתה רוחו של

אבא מרוממת, שוב ושוב הוא

אמר לאמא: "ה' עושה כל דבר

למעני, מה אוכל אני אי פעם

לעשות עבורו? סוף סוף נפלה

לידי הזכות לקיים את מצות

"ובכל מאודך", בכל ממנוך,

ולקדש את שמו!"

לאמא היה קשה להשתתף

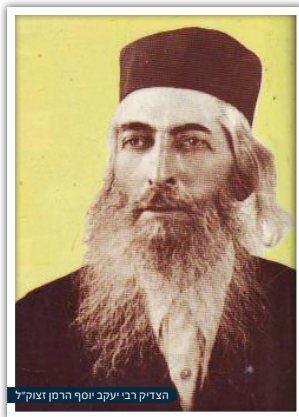
בהתרוממות רוח זו במלואה,

היא היתה תשושה ובודדה

נפשית, הגעגועים אל ילדיה

הנשואים שנותרו בחו"ל העיקו

עליה, ואובדן כל רכושה בנוסף

הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצוק"ל

לכך, היו גלולה קשה לבליעה, אך היא לא התלוננה.

במוצאי שבת, עם תום שבעים ושנים דקות לאחר השקיעה,

ולאחר שאבא הבדיל, אמר לו הרב אלפא: "הבה נלך לנמל, יתכן

שעדיין נמצא שם כמה מארגיזך..." אבא ואמא לא היו שותפים

לאופטימיזם שלו, אך הצטרפו אליו. משקרבו לאזור המואר, הצטלצל

קול במבטא אנגלי: "מי הולך שם?"

אבא קרא: "מישהו מנוסעי האוניה שעגנה אתמול בשעות אחר

הצהרים המאוחרות".

השומר האנגלי קרב אליהם: "מה שמך?" שאל קצרות.

"יעקב יוסף הרמן", ענה אבא.

"אכן, אכן, הגיע הזמן שתופיע כאן! הובטח לי, שתבוא ברגע

שתשקע השמש, אחרת בכמה שעות: המפקד שלי הקצין איים

לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפצין, הוואל נא לבדוק אם

הכל בסדר, וחתום על ניירות אלו. בבקשה, סלק הכל מכאן במהירות

האפשרית, אני תשוש לגמרי..."

הרב הרמן הצדיק כיבד את השבת בכל נפשו ובכל כספו, באמת

ובתמים, מבלי נגיעות אישיות כלל, כשכל העת עומד מול עיניו

רצון הבורא בלבד, הוא ואין בלתו! זכה, ומן השמים דאגו לו לשומר

שיגן על חפציו.

מדוע התחיל מחבר ה"לכה דודי" ב"שמור וזכור בדבור אחד", הרי בחז"ל אמרינן "זכור ושמור בדיבור אחד" כסדר הכתוב?

"זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" (שמות כ', ז')

בלוחות הראשונות כתוב "זכור את יום השבת", ובלוחות השניות בפרשת ואתחנן (דברים ה, יב) כתיב "שמור את יום השבת", וכתב רש"י מהמכילתא (פרשה ז), וכן הוא בראש השנה (כז). ש"זכור ושמור" בדבור אחד נאמרו.

בפיוט "לכה דודי" (לרבי שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל מצפת, נפטר ה' אלפים של"ו - 1577) מתחיל הבית הראשון "שמור וזכור בדבור אחד, השמיענו א-ל המיוחד". וצריך להבין מדוע המחבר הפך הסדר והקדים שמור לזכור, הלא בלוחות הראשונות נאמר זכור, וא"כ היה לו לכתוב "זכור ושמור בדבור אחד", כסדר הכתוב. ובאמת שבספר "סדר היום" (לרבי משה מכיר זצ"ל ריש מתיבתא בעין זיתים ע"י צפת, סדר ערב שבת, נדפס לראשונה ב- 1599, 20 שנה אחר פטירת בעל ה"לכה דודי"), מביא את הנוסח ב"לכה דודי" - "זכור ושמור בדיבור אחד"^א.

ובליקוטי מהרי"ח כתב שרצון המחבר לציין את שמו בראשי החרוזים הוא

שהביאו להפך את הסדר ולהציב בראש החרוז הראשון את תיבת "שמור" המתחת באות "ש" משמו (וכ"כ בפרדס יוסף ואתחנן אות קכז) משו"ת תירוש ויצה, והביא שבברכת שמעון כ' ע"ז ביאור מהמהר"ם שפירא זצ"ל) ובספר 'ברוך שאמר' (פי על התפילה לבעל התורה תמימה) תמה על תירוץ זה, דלשם ענין ציון שמו בראשי תיבות, היה יכול לפתוח את הפיוט באופן שיתקיימו ב' הענינים,

שהיה אומר "שבת קודש זכור ושמור בדיבור אחד". ועל כן כותב שיש טעם הגון וראוי לקבוע "שמור" קודם "זכור", והוא ע"פ מה שהביא הרמב"ן כאן ממדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר אות קפב) "שהזכירו עוד סוד גדול ב"זכור ושמור", ועל הכלל תהיה הזכירה ביום והשמירה בלילה, וזהו מאמר החכמים (ב"ק לב:), שאומרים בערב שבת "בואי כלה בואי כלה", באו ונצא לקראת שבת מלכתא, ויקראו לברכת היום קדושה רבא (פסחים קו) שהוא הקדוש הגדול, ותבין זה, ע"כ.

וא"כ עפ"י נראה שכיון שהוקבע פזמון זה לאומרו בכניסת ליל שבת, לכן הוא מסודר "שמור" שהוא בלילה, ואח"כ "זכור" שהוא ביום. [וכן יישב בשו"ת יחיה דעת ח"ה סי' ל', ובשו"ת קרית חנה דוד ח"ב ליקוטים אות כב]

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' לה) מביא מחכם אחד ליישב שלפי ש"זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו" א"כ שניהם שוים ואין כאן אחד קודם לחברו ובא זה המחבר לרמז בהתחילו ב"שמור", ועיי"ש מה שיישב עוד ע"פ הקבלה. [ועיי' בפ"י נחלת יעקב על "לכה דודי" (להרב יעקב מפוזנא זצ"ל שנתחבר כשישים שנה אחר פטירת רבי שלמה אלקבץ זצ"ל - נדמ"ח בס' לקראת כלה עמ' קיח, וכן בפ"י חמדת ימים (שי"א שחיברו רבי בנימין הלוי זצ"ל תלמיד רבי חיים ויטאל, נדמ"ח שם עמ' קל) שביארו שינוי זה].

אמצעית של מוסף שבת, "למשה צוית על הר סיני מצות שבת שמור וזכור וכו צויתנו ה' אלקינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי", חזינן שכבר הרמב"ם הקדים "שמור לזכור", ועיי"ש מה שיישב.

^אוכן מובא בפסיקתא וטרטא (לקח טוב - ואתחנן) "שמור וזכור בדבור אחד", וכן בזוהר (ח"ג קפ): "ועל דא שמור וזכור כחדא מחברין". וב"משנה הלכות" (ח"ד סי' לה), העיר שכבר ברמב"ם (סדר תפילות - בנוסח תפילת מוסף) כתב, "ברכה

האם על פי ההלכה מותר לעלות לירח?

אולם נראה שאולי גם בזה הכוונה 'איני יכול לנגוע בך' - לית לך רשות, ונצא לדון האם יש איסור לעלות לירח. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' רנט), כתב שאסור לעלות ללבנה מחמת שהוא מקום סכנה ואסור להכניס עצמו למקום סכנה, ועצם העלייה לשם הוא סכנה, וכיון שאין שם אויה שהיה שם אסורה דסכנה הוא.

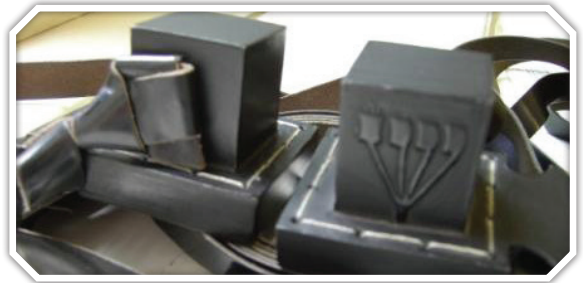
הנה בנוסח קידוש לבנה אומרים: 'כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך', והווי שרצו לשנות את הנוסח בעת שעלו לירח, שהרי כבר יכולים לנגוע בך;

והאמת שהנוסח הזה נמצא במסכת סופרים (כ, ב) ושם כתוב (ע"פ גירסת הגר"א) 'ואיני נוגע בך', ובמעשה רב (אות קס) מובא, שכך גירסת הגר"א בקידוש לבנה שאומר רק 'ואיני נוגע בך'. ונשאל מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (דרך שיחה עמ' תרכט), בביאור מה שאומרים 'איני יכול', ואמר כפשוטו: א. שאי אפשר לנגוע בכל הלבנה. ב. שהכוונה, שכעת שעומד כאן אינו יכול לנגוע בלבנה, ע"כ.

האם מותר לכסות בסודר את התפילין של ראש בשעה שלוש, ומה הקשר ל"וכל העם רואים את הקולות"?

בשורת תשב"ץ (ח"א סי' ל) כתב שאפשר לכסות את התפילין, ואפי' שכתוב "וראו כל עמי הארץ" - אפשר לבאר זאת, שכשהתפילין מונחים במקום הראוי ע"י זה "וראו (וישמעו) כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". ומוכיח כן, שהרי אין הקב"ה מבטיח לישראל שיבואו האומות בארצם לראות תפילין שעל ראשם, אלא הכוונה שהאומות ישמעו, והביאור ב"וראו כל עמי הארץ" - הוא "ושמעו", כמו "וכל העם רואים את הקולות".

ובשערי תשובה (סי' כז סק"ח) מביא את התשב"ץ ומוסיף לבאר, שאפי' שיש איזה דרשה בהא ד"וכל העם רואים" שמדובר על המלאכים שנבראו מכל דיבור, (וכן מש"כ רש"י רואים את הנשמע), מכל מקום פשוט הפסוק נאמר על שמיעה, רק שהוציא הכתוב זאת בלשון ראייה לדרשה, וכן כאן בפסוק ד"וראו כל עמי הארץ" - הכוונה שיהיה השמיעה ברור אצלם כאילו ראו בעיניהם ממש. [ועי' שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' טז) שמבאר מה ענין "רואין את הנשמע", וכ' שניתן כח הראיה לאוזן והכי דייק "מה ראתה אוזן אוזן ששמעה" (רש"י ריש משפטים), ואל תתמה, שמי שאמר לעין שתשמע יאמר לאוזן שתראה שהחושים מוצאים ממקום אחד, גם אמרו רואין את הנשמע והיה יכול לומר שומעין את הנראה].

"וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ', י"ד)

בבית יוסף (או"ח סוף סי' כז) הביא מהאחרונים חיים (הל' תפילין סי' יז), שכתב שתפילין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים דכתיב (דברים כח, ז), "וראו כל עמי הארץ" ואמר רבי אליעזר אלו תפילין של ראש (ברכות ו) עכ"ל.

וכ"כ בשו"ע (שם סעי' יא) שתפילין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים. (ועי' שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ב) שדן לגבי התעטפות בטלית על התפילין של ראש, ומש"כ בדעת האריז"ל)

האם מותר לקבוע מזוזה בתוך נרתיק מברזל? והאם יש עניין לא לכתוב חידושי תורה בעט מברזל?

"ואם מזוזה אבנים... כי תרבה הנפת עליה ותחללה" (שמות כ', כ"ב)

וברש"י מביא (מפ"ג דמידות) ותחללה - הא למדת שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך. ע"פ דין זה, מבאר הדעת קדושים (יו"ד סי' רפ"ט, א) מה ששמע בשם הבעש"ט, שנכון שלא לקבוע מזוזה בתיק של ברזל, כי המזוזה מאריכה את ימי האדם שנא': "למען ירבו ימיכם וכו'", והברזל מקצר ואינו בדין שיונף המקצר על המאריך, אבל בשאר מיני מתכות אין נוהגים ליהזר כי רק בברזל שייך מקצר.

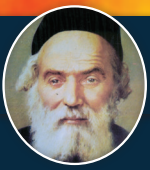
וכתב למעשה שאין קפידיא כ"כ בתיק מברזל. (ועי' מש"כ ע"ז בשו"ת אפרסקתא דעניא ח"א סי' צ"ט). ובספר תולדות יעקב (תולדות חיייו של מרן הסטייפלר זצוק"ל, עמ' ש"ג), מובא בשמו, שהאינדא כיון דדשו בה רבים שומר פתאים ה', ושבביתו של החזו"א היתה מזוזה בתוך תיק מברזל.

בערוך השולחן (יו"ד סי' רע"א סעי' ל"ח) כתב ב' טעמים, מדוע אין לכתוב ספר תורה בנוצת ברזל: א. דנוק את הקלף, ב. משום שהתורה מאריכה ימים, והברזל מקצר, וכתב שם, שמאותו הטעם נכון שלא לכתוב אף חידושי תורה בקנה של ברזל.

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' והדף היומי בהלכה'

02-560-9000 חייג עכשיו:

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסיגאנון

תקציר הפרקים הקודמים:

הכהן מגיש את הבקשה כדת וכדין, וכעבור חודשים אחדים מתפרסמת הודעה בעיתון, לפיה הוקצו 25 אלף רובלים לטובת תושבי העיירה. שנה אחרי השריפה הגדולה, שוב פורצת אש מביתו של אחד הערלים, וגזיר עץ בוער באש מתעופף ברוח וגורם לשרפה נוספת שכיילתה את כל 26 הבתים ששרדו את השרפה הקודמת, בהם גם ביתו של מרנא החפץ חיים זיע"א.

כמעט כל בתי העיירה ראדין עלו באש, מלבד ביתם של החפץ חיים, בני משפחתו ועוד 22 בתי יהודים אחרים. החפץ חיים יצא לגייס תרומות במשך עשרה שבועות. זמן קצר לאחר שובו נפטרה רעייתו הרבנית. מכתב מגיע מעורך דין יהודי מוילנא, המציין כי על פי החוק בממלכת רוסיה, תושבי עיירה שנשרפה באש יכולים לבקש סיוע כספי מקרן ממשלתית שהוקמה במיוחד לשם כך, רבי אריה לייב

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זיע"א
הבערה בעיירה

פרק י"א // ביקור המושל

אינם זכאים לקבל פיצויים מהתקציב הממשלתי, ובמיוחד שרוב רובם לא ביטחו את בתיהם כמו בתי משפחתו של החפץ חיים שכן היו מבוססים בחברת הביטוח, הוא מבקש ממשלתפי האסיפה שיסכימו לתת כל אחד מעשר מכספי הפיצויים שיקבלו מהממשלה, לטובת בעלי הדירות שבתיהם נשרפו באחרונה. תושבי העיירה הסכימו פה אחד עם ההצעה, ומרנא החפץ חיים התרגש מאוד מההיענות הנרחבת של כל יהודי ראדין: "כמה גבוהה ונעלית היא נפש היהודי", אמר החפץ חיים בקול נרגש.

הדיבורים אודות עלייה לארץ הקודש נותרו לעת עתה תלויים באוויר. מרנא החפץ חיים לא העלה על דעתו לעזוב את העיירה ראדין לפני שיקומה המלא. קול הלמות הפטישים המשיך להדהד בחללה של העיירה עוד זמן רב, טרם נשלמה בנייתם המחודשת של הבתים שנשרפו בשנה שעברה, ואילו הבתים שנשרפו בדלקה השניה, עדיין עמדו שרופים והרוסים עד היסוד. פועלים נוספים נשכרו כדי לפנות את האודים העשנים והמפוחמים, הדיירים שנותרו מחוסרי קורת גג ובשנה שעברה דחסו אל בתיהם את אלו שבתיהם נשרפו, זכו עתה לגמול דומה מאת חבריהם שכבר הספיקו לבנות מחדש את בתיהם, גם אם באופן חלקי בלבד. מרנא החפץ חיים שח באותה עת לבנו רבי אריה לייב, שנראה כי נגזרה על העיירה כולה גזרת כליה, ומן השמים חסו על דייריה והגזרה התבצעה בשתי הזדמנויות, כך שכשרוב בתי העיירה נשרפו נותרו על תילם 26 בתים, ורק לאחר שאלו החלו לשקם את בתיהם, נשרפו גם הבתים הנוותרים. בהקשר זה הזכיר מרנא החפץ חיים גם את מה שאמר דניאל לנבוכדנצר "וחטאיך בצדקה פרוק", ואכן הועילה הצדקה לנבוכדנצר שהתאחר עונשו בשנים עשר חודשים. "זה בדיוק מה שקרה לנו", אמר החפץ חיים לבנו, "שריפת בתינו התארכה בשנים עשר חודשים כדי שנוכל לסייע לתושבי העירה שבתיהם נשרפו בשנה שעברה, ואלמלא היו בתינו ניצולים מהשרפה הקודמת, מי יודע אם היינו יכולים לסייע ולעזור לתושבי העיירה האחרים".

חודש סיוון הגיע, ותושבי העיירה התברשו כי הגרף הפולני שיהן כמושל המחוז מגיע לביקור בראדין, ומביא עמו את כספי הסיוע שהוקצו לטובת שיקומה של העיירה. כל בני העיר התכנסו לטקס ממלכתי של קבלת פנים לכבוד המושל, כלי זמר נשלפו מפה ומשם, ומיטיבי הנגן הנעימו בניגונים מרשימים. המעמד המרכזי לכבודו של המושל התקיים בבית המדרש הגדול של ראדין, ששרד את שתי השריפות יחד עם הישיבה הקדושה. המושל התכבד לעלות על הבימה, שם נשא דברים בשפה הרוסית. הוא גם שוחח מעט עם מרנא החפץ חיים, ואף ביקש לדעת אם הוא אחד מאותם 'רבינרים' מפורסמים שהעמידה ישיבת ולאז'ין.

המושל ניצל את ההזדמנות וביקש מהנוכחים שיאמרו פרקי תהילים ויתפללו להצלחתה של הממלכה הרוסית במלחמה שהתנהלה באותם ימים בינה ובין יפן. הקהל אכן אמר מספר פרקי תהילים, בעוד המושל מעיין בספר תהילים מתורגם לרוסית שהגיש לפניו רבי אריה לייב הכהן, והמושל בעצמו מורה ליהודים אילו פרקים לומר למען הצלחתו של הצאר ניקולאי אלכסנדרוביץ רומנוב.

המימון הממשלתי אומנם הגיע, אך ידו של ראש האצילים בלידא היתה במעל, וחלוקת הכספים נעשתה באופן לא הוגן ולא שוויוני, כשיהודי העיירה מופלים לרעה לעומת שכניהם הערלים.

המשך יבוא בעז"ה.

משפחתו של החפץ חיים התפזרה בין בתי העיירה שכבר היו בנויים בחלקם, התנאים לא היו נאותים אך קורת גג היתה, וכך גם רצפת עץ כדי לפרוש עליה שק מלא בתבן ששימש כמיטה באותם לילות אביביים. באותם ימים כינס החפץ חיים אספה רבת, בה נטלו חלק כל אותם יהודים שבתיהם נשרפו בפעם הקודמת. החפץ חיים תיאר באוזניהם את מצוקתם של בעלי 26 הבתים שנשרפו בדלקה השניה, והללו ידעו מקרוב עם אלו קשיים נאלצים אחיהם להתמודד. במהלך דבריו הציע החפץ חיים שמאחר והבתים שנשרפו באחרונה

משכפול וצריבת דיסקים ועד מכירת תלושי קניה במזומן

כל הזכויות שמורות © | תמצית יסודות ההלכה, וכמה פרטי דינים היוצאים למעשה

בדברים (א' ט"ז) "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו", ודורשים 'גרו' - מלשון שגר אתו, אלא שמסרן הכתוב לחכמים לקבוע תיקון המדינה, בתנאים המבוארים בסוגיא אם הוא מהמבוי או מהעיר ואם משלם מס. וראו חכמים שיש תיקון המדינה להתיר לתלמידי חכמים שכל ישראל מחויבים להחזיקו, וזה ישוב המדינה שלא להתבטל מתורה, וירבו חכמים בישראל, ושוב הוא בכלל דין תורה, ממילא יפה חייב הרמ"א את הגוי כיון שהוא דין תורה, ויפה כתב הבית יוסף שהוא מדרבנן כיון שמסרן הכתוב לחכמים, ויפה פסק 'המשאת בנימין' (סי' כ"ז בדין הרביעי) שהוא גזל גמור ויוצא בדיינים, עכ"ד החת"ס הנפלאים.

עוד כתב החת"ס שע"פ דברי הרמ"א האלו - הנהיגו גדולי הדורות לגזור בהסכמותיהם להוצאת ספרים שלא ידפיס איש זר את הספר תוך עשר שנים או יותר כל פעם לפי ענינו.

דברי הקה"י ובנו שיבלח"ט הגרו"ק שליט"א כאשר הרב שבתאי פרנקל זצ"ל, הוציא את הרמב"ם במהדורה מוגהת עם ספר המפתח, כתב לו מרן הקהילות יעקב זצוק"ל הסכמה וכתב ע"פ דברי הרמ"א לאסור להדפיס את הספרים. הוא כתב שזה יותר חמור להדפיס את ההוספות שחידש הרב הנ"ל שזה נחלת ראשון, והוסיף לאסור על הקונים, לקנות ממי שיעז להדפיס ולהסיג את גבולו של הרב שבתאי פרנקל זצ"ל, כשם שאסר הרמ"א על הקונים.

ובנו שיבדלח"ט מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב הסכמה לש"ס רוא דשבתאי עם ספר המפתח, והוסיף לאסור איסור להדפיס והעתיק דברי אביו הגאון זצ"ל, וכתב שכל מי שיעתיק מעבודת מהר"ש הנ"ל אסור לקנות הספרים האלה.

קצת נבאר כמה חילוקי דינים בה:

א. להדפיס ספר שהדפיסו כבר - מי שהדפיס ספר קדום, נהגו גדולי הפוסקים לגזור בהסכמותיהם לאסור על אחרים לשוב להדפיס עד משך עשר שנים מיום ההדפסה כדי שלא להפסיד את המדפיס הראשון, וכתב החת"ס בחו"מ סי' ע"ט שדינו כמו חרם הקדמונים לאסור איסור בזה.

ב. כל הזכויות שמורות - כאשר אדם מחדש ספר שלו או מוסיף הוספות בזה אסרו הפוסקים להדפיס בלי רשותו או רשות יורשיו לאחר מותו, וכתב השו"מ (מהדורה א' ח"א סי' מ"ד) שיש לו זכות בזה לעולם ואינו מוגבל למספר שנים, והדבר נהוג לסמן כל הזכויות שמורות בסימון ©.

מורי ורבי הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א מציין בספריי שמותר להעתיק ולצלם לצורך לימוד ולא לצורך מסחר.

ג. אין לצלם מספרים באופן שע"ז ימנעו מלקנותם, ללא רשות המחבר, אך כיום שהרבה חיבורים התפרסמו "באוצר החכמה", עם אפשרות סריקה שלא לצורך מסחר, כל ספר שפורסם שם ברי הוא בחזקת שהחבר מסכים שיעתיקו את ספרו.

ד. העתקת דיסקים - דעת רבים מפוסקי זמננו שאסור להעתיק דיסקים ותוכנות לעצמו באופן שע"ז נמנע מלקנותם, וגם אם

סוגייתנו עוסקת בעניין האיסור לרדת לאומנות חברו ולהסיג גבולו בפרנסה, והנה בדבר זה הרבה גופי תורה תלויים בו, במה שנפוץ לכתוב "כל הזכויות שמורות" בהפצת ספרים, ודיסקים ותוכנות מחשב, נשתדל לבאר בתמצית את יסודות ההלכה, וכמה פרטי דינים היוצאים למעשה.

תשובת הרמ"א בהדפסת הרמב"ם שע"י המהר"ם פאדווה

בתקופת הרמ"א הדפיס המהר"ם פאדווה את ספרי הרמב"ם בהגהה מדוקדקת [הגהותיו וחיידושו מודפסים ברמב"ם פרנקל], וההוצאה עלתה ממון רב. לשם כך נתקשר עם סוחר מדפיס ספרים, בתקוה שיכסה את ההוצאות מדמי המכירות, וקם סוחר ספרים גוי והדפיס לבד את הרמב"ם. הגוי פרסם שהוא מוכר בזול, בזהוב אחד פחות מהמהר"ם פאדווה. וכל זה עשה כדי לגרום הפסד לגאון על שלא נשתתף אתו.

הרמ"א כתב תשובה, ובה הוא גוזר על כל היהודים שלא יקנו מהגוי, מד' טעמים:

- שאמר רב הונא, שבן מבוי אחד שעוסק בריחים אסור לחברו לעסוק לידו, ואף שאין הלכה כמותו, אבל כתב המרדכי שבאופן שהנזק של השני הראשון הוא ברור, רשאי הראשון למחות בידו, ובהדפסת הרמב"ם כיון שהגוי שהוא עשיר מוזיל כל כך, זה נזק ברור לגאון הנ"ל ומן הדין רשאי למחות בידו.
- שמבואר בדף כ"ב שתלמיד

חכם - נותנים לו למכור את סחורתו ראשון, לכן ודאי שיש להקדים את הגאון הנ"ל.

- שיש הלכה להקדים לקנות מיהודי לפני גוי.
- שיש איסור להשהות בביתו ספר שאינו מוגה, לכן יש לקנות את הרמב"ם שבהוצאות המהר"ם מפאדווה שמוגה מכל טעות. מארבע טעמים אלו גזר בגזרת נידוי חרם ושמתא, לבל יהין שום יהודי לקנות מהגוי רק מהמהר"ם פאדווה.

האם לרדת לאומנות חברו - אסור מן התורה?

החת"ס בשו"ת (חו"מ סי' ע"ט), האריך והרחיב בדיני יורד לאמנות חברו, וכתב שמתוך דברי הרמ"א, בטעם ראשון מוכח, שיש איסור תורה וגזל בירוד לאומנות חברו, עד כדי שהיה פשוט לרמ"א שגם גוי מצווה בזה, שאם היה רק תקנה מדרבנן לא נתחייבו בזה בני נח, והביא שהבית יוסף סי' קנ"ו הקשה על מה שרבה התיר לרב יאשיה ורב עובדיה, לקבוע מכירת סחורתם לפנים משורת הדין כיון שהיו תלמידי חכמים, הרי יש איסור בזה, ויש אומרים שכיון שזה מדרבנן, מפני תקון העולם, בתלמידי חכמים התירו לפנים משורת הדין, כדי שלא יפסקו מלימודם, הרי שלדעת הבית יוסף הוא רק מדרבנן.

וכתב החת"ס שנראה לו שהוא מן התורה, ונלמד מן הפסוק

המפציר במחותנו שיגדיל את סכום הנדוניה האם עובר על 'לא תחמוד'?

כיצד יתכן איסור 'לא תחמוד' בחפץ העומד למכירה? והאם מותר לעני להפציר שיתנו לו צדקה?

הרב יעקב ברגמן

ויש שכתבו שכל אדם לא יבקש מחברו כלל למכור (או לתת) לו חפץ מחפציו, מחשש לאיסור 'לא תחמוד'.
חפץ העומד למכירה - אין כל איסור להתאוות אליו ולחומדו, ואף להפציר במוכר למכרו לו. אולם, אם מפציר בו למכור במחיר נמוך, או בשעה שאינו מעונין למכור - יתכן שעובר ב'לא תחמוד'.
וכן בשעת עריכת הסכם ממוני בין שותפים, מחותנים וכדומה - אין איסור בהפצרת צד אחד בצד שכנגדו למכור או לתת סכום גדול יותר, וכדומה; אך לאחר חתימת ההסכם וקיום השידוך או השתפות, יש בכך איסור.
עני המפציר שיתנו לו צדקה - אם מפציר באדם שחייב לתת לו צדקה על פי הכללים שבהלכות צדקה, אין העני עובר כל איסור בהפצרתו, אך אם מדובר באדם שאינו חייב לתת לו

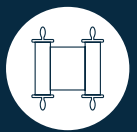
בפרשת השבוע מופיעות עשרת הדברות, שאחת מהן: "לא תחמוד פית רעה... וכל אשר לרעה". בעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן מופיעה דברה זו בנוסח שונה מעט: "ולא תתאווה בית רעך... וכל אשר לרעך".
ופירשו רבותינו ז"ל, שהאיסור 'לא תתאווה' מתייחס לתאוה שבלב בלבד. החושב בלבו כיצד יגרום לחברו למכור או להעניק לו חפץ מסוים שברשותו, עובר על 'לא תתאוה'. וראוי להתאמץ שלא להתאוות כלל לחפץ של חברו, דהיינו אף ללא מחשבה כיצד יעבור החפץ מרשות חברו לרשותו.
המתאוה לחפץ של חברו, וגורם בידעין לכך שחברו ימכור לו את החפץ או יעניקהו לו במתנה - כגון שמפציר בו שוב ושוב עד שנאות לכך, או ששולח אנשים נכבדים לבקש זאת ממנו - עובר באיסור 'לא תחמוד'; אך כל עוד לא נכנס החפץ לרשותו, אינו עובר ב'לא תחמוד'. ואם בסופו של דבר מתרצה חברו לכך

בלב שלם ובנפש חפצה - נחלקו הפוסקים אם עובר ב'לא תחמוד'. שני איסורים אלו אינם מתייחסים לחפץ העומד למכירה, ומותר אף לברר אצל בעלי החפץ אם החפץ עומד למכירה. ויש שכתבו עוד, שמותר אף לבקש מבעלי החפץ פעם ופעמיים למכור את החפץ, ואין זה בכלל ההפצרה האסורה.
אולם, אם המבקש הוא אדם שיש לבעלי החפץ תחושת מחויבות למלא את בקשותיו, כגון רב המבקש מתלמידו, או בעל מפעל המבקש מאחד מעובדיו - אסור לו לבקש אפילו פעם אחת, כיון שבעצם הבקשה הוא כופה, כביכול, את מילוי הבקשה, אלא אם כן ידוע לו שימלאו את בקשתו בלב שלם.

צדקה, והפציר בו ונתן לו, הרי זה עובר ב'לא תחמוד'.
ואיסור 'לא תתאוה', אמור דווקא בהתאוות לחפץ המסוים שביד חברו, אך המתאוה שיהיה לו חפץ דומה לזה שביד חברו, אינו עובר כל איסור, אלא שצריך כמובן להזהר מהמידות הרעות של קנאה ועין רעה.
[שו"ע חו"מ שנט, י ריב, סמ"ע יז, וערוה"ש ח ריג; שערי תשובה לר"י ג, מג; שמי"ה ב חתימה ז; סה"מ הקצר ל"ת מ; ועוד]

- מה חידש יתרו בעצתו, הנראית כפשוטה ומתבקשת מאליה?
- מדוע בהרבצת התורה לעם לא נזקק משה רבינו לסיוע?
- במה זוכה המלמד תורה לרבים?
- מהי הדרך לזכות ולהרגיש מתיקות התורה?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

<<< המשך מעמוד קודם

מלא, ונותן תמורתו מחיר הנחה, לכן אין לעשות כן בתוך החנות רק לפני שהלקוח החליט להכנס לחנות. כך אמר לי מורי חמי הגאון ר' יואל פרידמן שליט"א רב שכונת חזו"א אלעד, וכן שמעתי מדיינים מומחים, ואף שפעמים הקופאים מאירים פנים ומסייעים בעד הלקוחות בהחלפה אין מזה ראייה שהדבר בהסכמת החברה.

מעתיק חלק מהשירים, מצוי שיש שירים עיקריים והשאר טפלים להם, אך אם קנה דיסק לעצמו מותר לו להעתיקו למחשב, כיון שאינו נמנע בזה מלקנות.

ה. מכירת תלושים בתוך החנות - הלכה נוספת בדין יורד לאומנות חברו יש לציין כי רבה היא, כאשר אדם מקבל הרבה תווי זיכוי בצרכניה או זיכוי בחנות שאינו מעונין לקנות בה, ורוצה לעמוד ליד הקופה ולמכור את התוויים לאדם שמתכוון לשלם במזומן, יש בזה איסור שנתבאר בגמ' שמרחיקין מצודת דג מן הדייג, שכידוע תווי זיכוי נמכרים ע"י החברה בפחות ממחירם, נמצא שכאשר יש לקוח שמשלם במזומן, והוא מבקש ממנו שיתן לו את המזומן ייתן לחנות את התלושים הרי מבריה לקוח שעמד לשלם מחיר

כשרות המאכלים

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

דם בביצים

כיצד עלינו לנהוג כאשר מוצאים כתם אדום או חום בביצה - האם הביצה כולה נאסרה? והאם הדבר אוסר את המחבת שלתוכו שברנו את הביצה?

ישנם שני סוגי ביצים: ביצים שנוצרו ע"י התרנגולות, בלול שיש בו גם תרנגולים, וביצים שנוצרו ע"י תרנגולות בלול שאין בו תרנגולים ואינם יכולים לגדל אפרוחים. כיום, רובן המוחלט של הביצים נוצרו ע"י תרנגולות הנמצאות בלולים שאין בהם תרנגולים כלל, והביצים מתגלגלות מיד בסיום ההטלה למתקן נפרד מכלוב התרנגולות.

(לעומת הביצים שנוצרו ע"י תרנגולים ותרגולות, שמועברות למדרגות נפרדות על מנת לגדל מהן אפרוחים).

דם הנמצא: אם הביצה נוצרה בלול שיש בו תרנגולים ותרגולות - יש לאסור את כולה, ואף בני ספרד נהגו להחמיר, ראה שו"ע (יו"ד סימן סו ס"ג) ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סימן פ).

אם טיגן את הביצה שנמצא בה דם - המחבת נאסרה וצריכה הכשרה [למעט מחבת טפלון]. אך אם בישל ג' ביצים יחד בכלי, ומצא דם בביצה אחת - אין הכלי ושאר הביצים נאסרים.

אם נמצא דם בביצה שהוטלה בלול שיש בו רק תרנגולות - מעיקר הדין זורק את הדם בלבד, ושאר הביצה מותרת. למעשה, בביצים המצויות שלנו, אף שכמעט כולן מלולים שיש בהם רק תרנגולות, אם מצא דם בביצה - יש להחמיר ולזרוק את כולה. ויש מקילים. אולם לכל הדעות, אם טיגן או בישל ביצה כזאת במחבת - אין המחבת נאסרת ואינה צריכה הכשרה. אולם לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, יש להמתין 24 שעות לפני השימוש בה.

צבע הדם - ביצה שיש בה כתם אדום או שחור - יש לזרוקה. כתם חום או אפור מותרים ואינם נחשבים דם. כן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

באיזה אופן אסור 'להטמין' סיר אף בערב שבת?

האם 'הטמנה במקצת' מותרת? ואיזה חלק מהסיר צריך לגלות כדי שתהיה זו 'הטמנה במקצת'?

הרב משה גרין

חכמינו ז"ל אסרו להטמין תבשיל בדבר המוסיף הבל - כלומה, בדבר המוסיף חום לתבשיל - אפילו מערב שבת, מחשש שמא יטמין באפר שיש בו גחלים ויחתה בהם בשבת. כמו כן, אסרו חז"ל להטמין תבשיל בשבת עצמה אפילו בדבר שאינו מוסיף הבל - ואינו אלא שומר את חומו - מחשש שבעת שיבוא להטמין את התבשיל ימצא שהצטנן וירתיחנו. הטמנה בעיקרה היא עטיפת כל התבשיל, או הסיר שבה התבשיל ואילו בנוגע ל'הטמנה במקצת', דהיינו שלא עטף את כל התבשיל אלא רק את מקצתו, נחלקו הפוסקים: לדעת השולחן ערוך הטמנה זו אסורה; ומדברי המשנה ברורה נראה שהשו"ע אוסר זאת אף בדבר שאינו מוסיף הבל; אך יש שכתב שאף לדעת השו"ע אינה נחשבת הטמנה אלא בדבר המוסיף הבל.

ולדעת הרמ"א הטמנה במקצת אינה הטמנה ומותרת, וכן פסק במשנה ברורה. והחזון איש פסק שהטמנה במקצת דינה כהטמנה מלאה לכל דבר, ונחלקו הפוסקים בנוגע לאופן בו נחשבת ההטמנה כהטמנה במקצת, כלומר מהו שיעור החלק המגולה הנדרש לשם כך:

א. אם החלק המגולה הוא בגובה הסיר - יש אומרים שצריך לגלות לפחות מחצית מגובהו, ויש אומרים כי די בכך שהסיר מגולה באופן המפחית משמעותית את חומו.

ב. אם החלק המגולה הוא בהיקף הסיר - יש אומרים שצריך לגלות את רוב ההיקף; ויש אומרים כי די בקרוב לשליש מההיקף.

ג. אם החלק המגולה הוא במקום שאין כנגדו תבשיל בתוך הסיר - נחלקו הפוסקים אם ההטמנה נחשבת להטמנה במקצת.

ד. הנחת הסיר על גבי פח או פלטה: בשולחן ערוך כתב שסיר המונח על גבי גחלים נחשב כמוטמן במקצת, וכתבו הפוסקים שדין זה הוא רק בגחלים, שהיו רגילים להטמין בהם, וגם דרכם להתפשט לצדידי הסיר, אבל הנחת הסיר על הפח שעל הכיריים, או על הפלטה, אינה נחשבת כהטמנה כלל.

[שו"ע רג, א, ומשנ"ב מו רסט; ביאורים ומוספים 'דרשו', 49, 50, 52, 81 ו'82]

50000

ההגרלה הגדולה של ארגון 'אחינו'

50.000 ש"ח ומתנה מיידית בשווי 1.700 ש"ח

מקבלים

מתנה בשווי 508 ש"ח
 2 מחלופים

בתרומה ע"מ 20 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 ספר 'חפץ חיים'
 הספר החדש 'מועד לרוד'
 סטין מכסף
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 508 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח
 1 מחלופים

בתרומה ע"מ 20 ש"ח לחודש 12X חודשים
 סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 בהוצאת 'דרשו'
 כרטיס להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח

מאות צעירים זוכים להצטרף לספסלי הלימודים בהיכלה של תורה ע"י ארגון 'אחינו', הן בפעילות של קירוב רחוקים והן בפעילות נרחבת בקירוב קרובים. ארגון 'אחינו' בשיתוף עם ארגון 'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף בזיכוי הרבים ובזכויות לדורי דורות. בתרומתך לארגון 'אחינו' הנך זוכה להיות שותף בפעילות הקודש, וזוכה מיידית במתנות של ספרי 'דרשו' שכבשו את עולם התורה, ובמתנות נוספות.

מתנה בשווי 1.702 ש"ח
 10 מחלופים

בתרומה ע"מ 20 ש"ח לחודש 24X חודשים
 סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה'
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
 קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
 גביע יוקרתי מכסף
 כף המשלה לעונג מכסף
 15 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח
 9 מחלופים

בתרומה ע"מ 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה'
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד' על התורה 3 כרכים
 קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח
 8 מחלופים

בתרומה ע"מ 20 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה'
 ספר 'חפץ חיים'
 ספר 'דרש דוד מונעדים' - 95-100
 קערת ליל הסדר מכסף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
 7 מחלופים

בתרומה ע"מ 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה'
 ספר 'חפץ חיים'
 הספר החדש 'מועד לרוד'
 גביע יוקרתי מכסף
 כף המשלה לעונג מכסף
 סטין מכסף
 7 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
 6 מחלופים

בתרומה ע"מ 25 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 גביע יוקרתי מכסף
 כף המשלה לעונג מכסף
 4 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח
 5 מחלופים

בתרומה ע"מ 25 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

'חמשה חומשי תורה'
 גביע יוקרתי מכסף
 כף המשלה לעונג מכסף
 סטין מכסף
 5 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח
 4 מחלופים

בתרומה ע"מ 25 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 414 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה'
 הספר החדש 'מועד לרוד'
 כף המשלה לעונג מהודרת מכסף
 5 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 533 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
 3 מחלופים

בתרומה ע"מ 20 ש"ח לחודש 12X חודשים
 סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

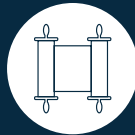
סט 'משנה ברורה' מהודר
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד מונעדים' 2 כרכים
 2 כרטיסים להגרלה הגדולה
 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח

להשתתפות בהגרלה מוקד 'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

איזה ילד ניתן לצרף ל'זימון' לדעת השולחן ערוך? האם צריך לעמוד בשעת אמירת "אלקינו" בזימון? ומדוע ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון?

זימון עם אנשים מסוגים שונים

- נהגו לצרף ל'זימון' כל אדם, ואף 'עם הארץ', שאינו יודע מאומה בתורה; וזאת כדי שלא להרחיק את פשוטי העם, ובכך לגרום להם שיפרשו מדרך התורה לגמרי.
- העובר עבירה המפורסמת בישראל לאיסור, כגון אכילת בשר טרף, בפומבי ובזדון, אפילו פעם אחת - אין לצרפו לזימון. ויתכן שמותר לצרפו לזימון של עשרה על מנת לזמן בָּשָׂם.
- מלצר ששימש שני אנשים בסעודתם, ואכל אף הוא, אך לא ישב עמהם יחד, אלא אכל בעמידה ויצא אל המטבח ונכנס מספר פעמים - נחלקו הפוסקים אם מצטרף לסועדים ל'זימון'.
- אדם שלא אכל ונמצא במקום שאחרים 'מזמנים' - כשעונים 'ברוך שאכלנו...', יענה עמהם: "ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד".

נשים בזימון

- שלוש נשים ויותר האוכלות יחד ללא אנשים - פטורות מזימון, אך רשאיות לזמן. ויש אומרים שהן חייבות בזימון. והמנהג שאינן מזמנות בפני עצמן אפילו בתורת רשות.
- אשה האוכלת יחד עם שלושה אנשים ויותר - חייבת בזימון, אך אסור לאשה לזמן עבור האנשים, אלא אחד האנשים יזמן עבור האנשים והנשים יחד.
- עשרה אנשים האוכלים יחד, 'מזמנים' בָּשָׂם, ואומרים: "נברך אלקינו", "ברוך אלקינו"; ונחלקו הפוסקים אם צריך לומר ברכת זימון זו בעמידה.

צירוף ילדים ונערים לזימון

- לדעת השולחן ערוך, שנים האוכלים יחד, יכולים לצרף ל'זימון' קטן בן תשע או עשר ומעלה, המבין שמברכים לה, וקטן ששכלו חרף - אף מבן שש ומעלה.
- לדעת הרמ"א, אין לצרף קטן ל'זימון'. ולדעת הסוברים שמצות הזימון היא מדאורייתא, אין לצרפו לזימון עד שיוודאו כי הוא נחשב לגדול מדאורייתא.
- במצוות רבות התלויות באמירה, חובה לכתחילה על האומר להשמיע לאוזניו את הנאמר. ואדם שאינו שומע, לכתחילה לא יציא אחרים ידי חובתם באמירות אלו מדין 'שומע כעונה'.

זימון באמצע הסעודה

- חיוב זימון' חל על שלושה אנשים האוכלים יחד מיד כשהחלו לאכול יחד, ואף שלא סיימו יחד; ולפיכך, אין אחד מהם רשאי לסיים את סעודתו ולברך ללא זימון.
- שלושה שהחלו לאכול יחד, ושניים מהם סיימו את סעודתם וחפצים לזמן' ולברך ברכת המזון - חייב השלישי להפסיק את סעודתו ולענות לברכת הזימון.
- שלושה שהחלו לאכול יחד, ואחד מהם סיים את סעודתו וחפץ לזמן' ולברך ברכת המזון - אין השניים האחרים חייבים להפסיק את סעודתם ולענות לברכת הזימון.

השתיה בסעודת פת

- לדעת רבי אליעזר ממיא, בעל ה'ראים', מי שאכל ותאב לשתות, מתחייב בברכת המזון מדאורייתא רק לאחר השתייה. ורוב הפוסקים חולקים על כך, ועיקר ההלכה כדעתם.
- לכתחילה יש לחשוש לדעת ה'ראים' הנ"ל, ולכן ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון, כדי לקיים את מצות ברכת המזון מדאורייתא אף לדעתו.

האם מותר לרסק גלולת תרופה בשבת? וממה צריך להזהר כאשר בוץ נדבק למגפיים?

על כך ועוד בפרק שלישי זה ובו טוחן בדבר שאינו גידולי קרקע והיתר טוחן אחר טוחן.

הרב יצחק פוליטנסקי

גידולי קרקע

האיסור של מלאכת טוחן שכולל ריסוק, טחינה או חיתוך לחתיכות דקות, קיים רק בדבר שהוא מגידולי קרקע או שבא מן הקרקע, כגון בפירות וירקות, ניסור עצים לנסורת, או ריסוק גוש אדמה, אך בסוגי אוכל שאינם מגידולי קרקע ואינם באים מן הקרקע כגון בשר, ביצה או גבינה קשה, עליהם לא נאמר האיסור ומותר לרסקם או לטוחנם. היתר זה הוא אפילו כשעושה כן שלא בסמוך לאכילה.

ריסוק גבינה קשה, ביצה, בשר או דגים מבושלים

מותר לרסק או לפורר לחתיכות קטנות גבינה קשה, ביצה או בשר ודגים מבושלים וכד' ואפילו לא בסמוך לסעודה כיוון שאינם גידולי קרקע ואין בהם איסור טוחן, אך יש שאסרו לפוררם בדרגת קמח ממש.

טוחן בכלי

היתר זה לא נאמר כאשר משתמש לצורך זה בכלי המיועד לכך כגון: פומפיה (מגרדת) וכד'. כיוון שנחשב ל"עובדין דחול" והדבר אסור גם בסמוך לסעודה, אך מותר להשתמש בכלי המיועד לפריסת ביצה קשה שבו מספר להבים החותכים את הביצה לפרוסות כשמניחה שם, כיוון שאינו נחשב כלי המיועד לטחון בו אלא הוא כמו כל כלי הסעודה כגון סכינים וכד'.

טוחן בפטריות

מאחר וישנו ספק האם פטריות הגדרתם גידולי קרקע או לא, ויש ראשונים המחשיבים אותם לגידולי קרקע, לכן הורו הפוסקים להחמיר בהם ככל דיני טוחן בגידולי קרקע.

ריסוק לוקנים או קטנים

ההיתר לרסק בדבר שאינו מגידולי קרקע נאמר אפילו בזקן או קטן שאינם יכולים לאכול אוכל זה ללא הריסוק ואין איסור בכך שמכשיר הדבר לאכילה, משום שרוב בני האדם אוכלים זאת גם ללא הריסוק ולכן הדבר מותר.

הסרת בוץ מהנעליים

אסור לגרד ולהסיר בוץ שהתייבש מהנעליים או מכל בגד אחר כיוון שנחשב לטוחן בדבר הבא מהקרקע. (ובבגדים ישנם איסורים נוספים).

ריסוק עבור בעלי חיים

כאשר מגיש לפני עופות שמזונותיהם עליו, אוכל שאינו מגידולי

קרקע שלא נאכל על ידם כמות שהוא אלא אם ירסק או יטחון אותם לפניהם, הדבר יהיה אסור.

היתר טוחן אחר טוחן

האיסור של מלאכת טוחן נאמר רק בדבר שהיה מעיקרו גוש שמעולם לא הופרד ונטחן וכעת הוא מפרידו, אבל בדבר שכבר הופרד לחלקים ונטחן ואח"כ חובר שוב ע"י אדם, לא שייך בו כבר איסור טוחן, היתר זה נקרא "אין טוחן אחר טוחן" והטעם הוא כיוון שהחיבור הנעשה ע"י האדם, אין בכוחו לבטל את הטחינה/ההפרדה הקודמת, אך ישנם מקרים מסויימים שבהם לא נאמר היתר זה כגון: כשטוחן יותר דק ממה שהיה טחון בתחילה או כאשר החיבור החדש מבטל לגמרי את הטחינה הקודמת כדוגמת מתכת שהולחמה שבכך חוזרת להיות כגוש שלם, ועל מקרים אלו חלים כל דיני איסור טוחן.

טוחן אחר טוחן בכלי

כל ההיתר בטוחן אחר טוחן נאמר רק כשעושה זאת עם כלי האוכל הרגילים אך בכלי המיוחד לכך אסור משום "עובדין דחול".

חיתוך וריסוק תרופה

חולה המותר לו לקחת תרופה רשאי לחתוך אותה לשתיים ואף לפוררה מאחר ונחשב ונחשב לטוחן אחר טוחן כיוון שתרופה זו הייתה מתחילה אבקה שחברה ע"י אדם. כאשר יש כיתוב על התרופה עצמה, נחלקו הפוסקים האם נחשב הדבר למוחק או לא.

זהירות לכתחילה בחיבור הזק

כאשר מדובר בדבר שהתקשה שוב בחזקה יש פוסקים שהורו שמלכתחילה יעשה זאת רק ע"י שינוי ולא בדרך הרגילה.

לפורר לחם, עוגיות או מצות

מותר לפורר בידי או בסכין וכד', לחם, עוגיות או מצות לפירורים כדי לאוכלם בשבת ואין בכך איסור טוחן אפילו כשעושה זאת עבור סעודה אחרת משום שאין טוחן אחר טוחן.

סוכר שנהפך לגוש

מותר לפורר סוכר או מלח שנהפכו לגוש מחמת רטיבות וכד', וכן מותר לפורר קוביית סוכר לפירורים, אך בכולם יזהר שלא לפוררם לדוגת אבקה כיוון שבתחילתם היו רק גרגירים ולא אבקה. (התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)